

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 184 (XXVIII) — Nr. 1047

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Mărți, 27 decembrie 2016

SUMAR

<u>Nr.</u>		<u>Pagina</u>
	HOTĂRĂRI ALE GUVERNULUI ROMÂNIEI	
905.	— Hotărâre pentru aprobarea tezelor prelabile ale proiectului Codului patrimoniului cultural	2-32

HOTĂRÂRI ALE GUVERNULUI ROMÂNIEI

GUVERNUL ROMÂNIEI

HOTĂRÂRE pentru aprobarea tezelor prealabile ale proiectului Codului patrimoniului cultural

În temeiul art. 108 din Constituția României, republicată, și al art. 28 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare,

Guvernul României adoptă prezenta hotărâre.

Articol unic. — Se aprobă tezele prealabile ale proiectului Codului patrimoniului cultural, prevăzute în anexa care face parte integrantă din prezenta hotărâre.

PRIM-MINISTRU
DACIAN JULIEN CIOLOȘ

Contrasemnează:

p. Ministrul culturii,

Oana Bogdan,

secretar de stat

Viceprim-ministru,

ministrul dezvoltării regionale

și administrației publice,

Vasile Dîncu

Viceprim-ministru,

ministrul economiei, comerțului

și relațiilor cu mediul de afaceri,

Costin Grigore Borc

Ministrul energiei,

Victor Vlad Grigorescu

Ministrul educației naționale

și cercetării științifice,

Mircea Dumitru

p. Ministrul mediului, apelor

și pădurilor,

Erika Stanciu,

secretar de stat

Ministrul comunicațiilor

și pentru societatea informațională,

Delia Popescu

Ministrul afacerilor interne,

Ioan-Dragoș Tudorache

Ministrul apărării naționale,

Mihnea Ioan Motoc

Ministrul fondurilor europene,

Dragoș Cristian Dinu

Ministrul transporturilor,

Petru Sorin Bușe

Ministrul agriculturii și dezvoltării rurale,

Achim Irimescu

p. Ministrul afacerilor externe,

Marius Cristian Bădescu,

secretar de stat

TEZELE PRELABILE
ale Codului patrimoniului cultural

CUPRINS

1. PATRIMONIUL CULTURAL — ILUSTRARE GRAFICĂ

- 1.1. Scurt istoric al contextului dezvoltării conceptului Codului
- 1.2. Probleme de fond pentru care este nevoie de un consens politic larg
- 1.3. Concluzii privind evoluția percepției patrimoniului cultural în societate

2. REZULTATE ALE ANALIZELOR SITUAȚIEI PREZENTE ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL

- 2.1. Comisia prezidențială instituită în 2009 pentru alcătuirea unui raport asupra stării patrimoniului
- 2.2. Situația în sistemul justiției
- 2.3. Disfuncționalități generale privind tehnica legislativă și reglementările existente
 - 2.3.1. Precizia conținutului
 - 2.3.2. Vidul legislativ la nivelul legilor și al normelor de aplicare
 - 2.3.3. Capacitatea scăzută de a putea aplica măsurile legale
- 2.4. Disfuncționalități ce țin de fondul reglementărilor
 - 2.4.1. Precizia conceptelor utilizate în prezent
 - 2.4.2. Suprareglementarea sau vidul legislativ
 - 2.4.3. Ineficiența unor concepte prevăzute de cadrul legal în vigoare

3. DESCRIEREA SOLUȚIILOR LEGISLATIVE PROPUSE ÎN CADRUL CODIFICĂRII

4. STRUCTURA PROPUȘĂ

TITLUL I — DISPOZIȚII GENERALE

TITLUL II — AUTORITĂȚI, INSTITUȚII ȘI ORGANISME CU ATRIBUȚII ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL

TITLUL III — REGLEMENTĂRI SPECIFICE PATRIMONIULUI CULTURAL IMOBIL

TITLUL IV — REGLEMENTĂRI SPECIFICE PEISAJULUI CULTURAL ȘI ARIILOR PROTEJATE

TITLUL V — REGLEMENTĂRI SPECIFICE PATRIMONIULUI CULTURAL MOBIL

TITLUL VI — REGLEMENTĂRI SPECIFICE PATRIMONIULUI IMATERIAL

TITLUL VII — CONTROL, RĂSPUNDERI ȘI SANȚIUNI

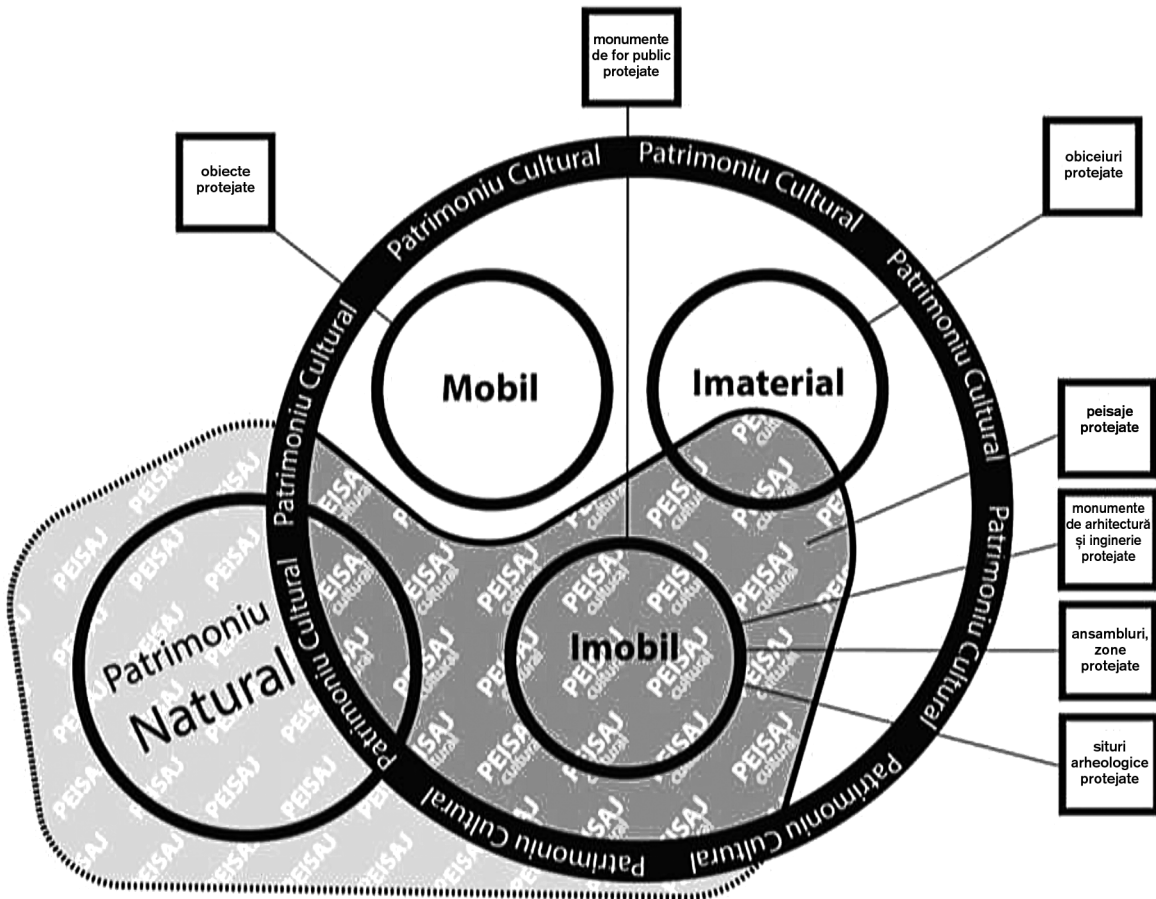
TITLUL VIII — DISPOZIȚII TRANZITORII ȘI FINALE

5. LEGISLAȚIA CARE ESTE SUPUSĂ CODIFICĂRII

6. EFECTELE PRECONIZATE ASUPRA MEDIULUI DE AFACERI, MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR, RESPECTIV IMPACTUL SOCIAL AL MĂSURILOR PROPUSE

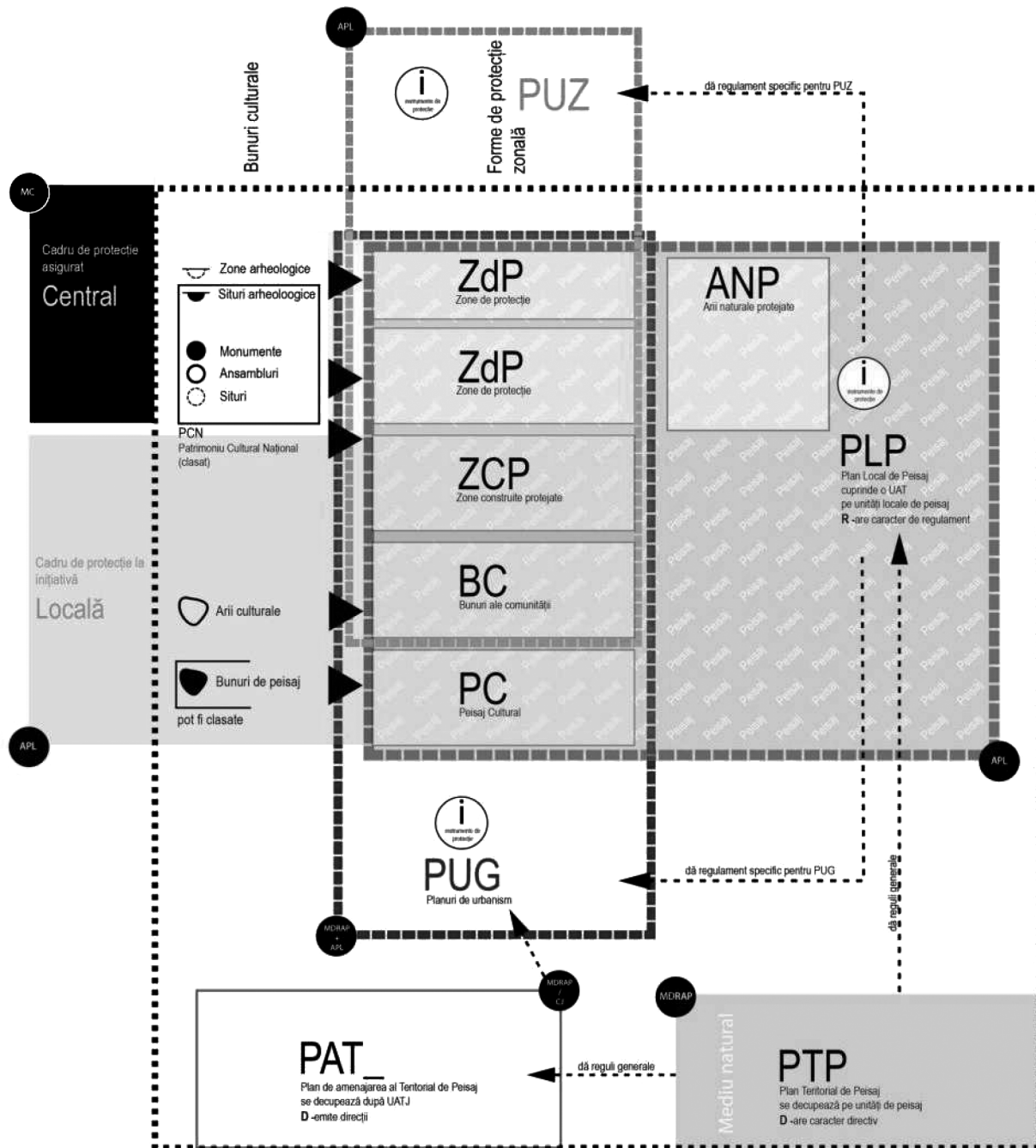
1. PATRIMONIUL CULTURAL — ILUSTRARE GRAFICĂ*)

Patrimoniul Cultural

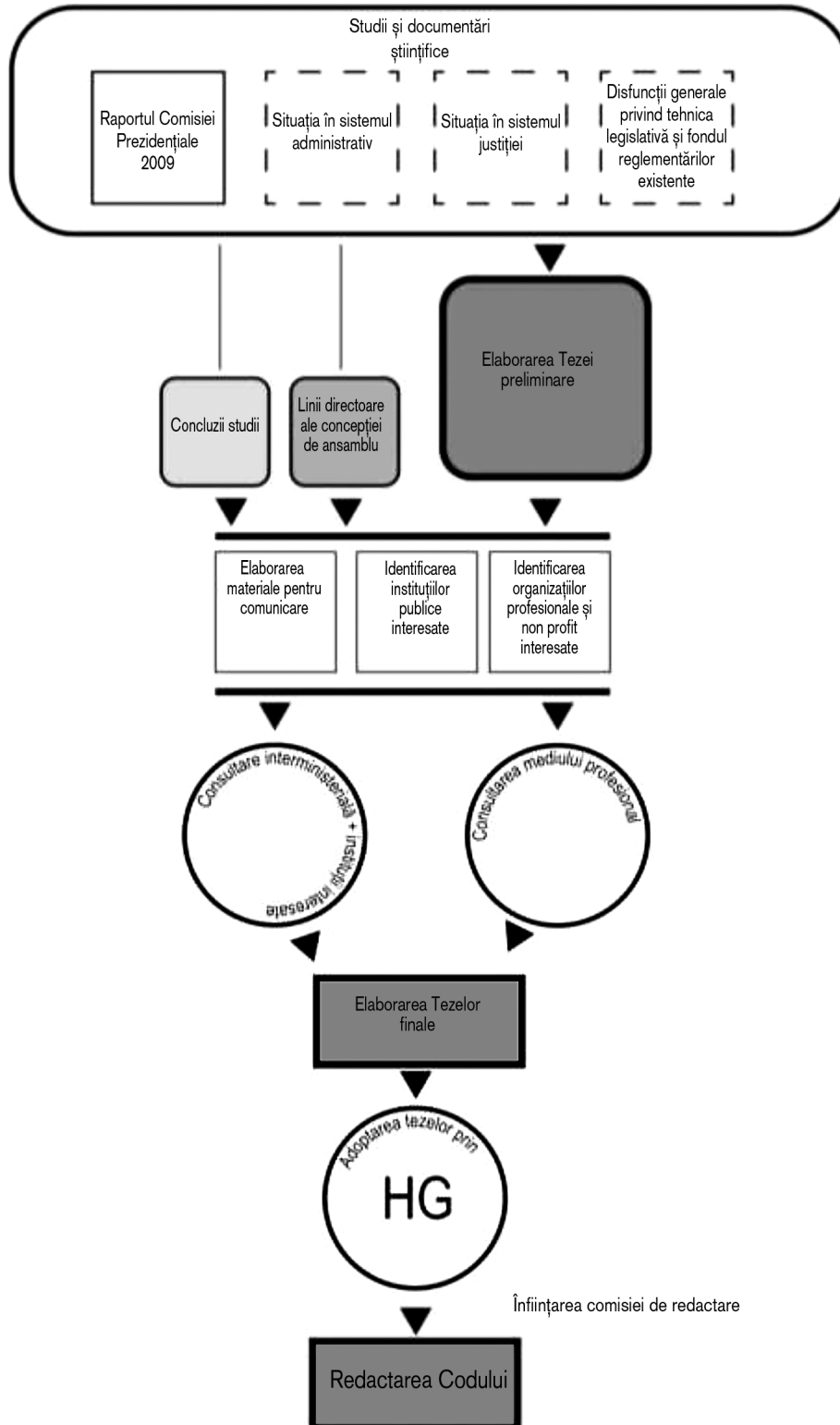

*) Ilustrarea grafică este reprodusă în facsimil.

Abordarea integrată a protecției patrimoniului imobil

Etapе de elaborare

1.1. Scurt istoric al contextului dezvoltării conceptului Codului

Intenția de a elabora un cod al patrimoniului a fost luată în calcul de Ministerul Culturii (și Cultelor la momentul inițial) încă din perioada anilor 2005—2008, atunci când acest obiectiv a fost cuprins în strategia patrimoniului cultural, urmând să fie reluat în toate programele de guvernare și ale miniștrilor culturii de după anul 2008. Originea acestei intenții poate fi legată de procese de codificare similare ce au avut loc în Franța, în Italia (țări latine și cu o tradiție administrativă axată pe centralism, la nivel de stat sau de regiuni ale statului) la începutul anului 2004. Ulterior, mai multe alte țări au adoptat legi unificate privind protecția patrimoniului cultural, cu concretizări de dată recentă chiar în spațiul nostru geografic, în țări precum Bulgaria, Croația, Serbia sau Muntenegru. Există deja un proces de reformă pe domeniul legislației patrimoniului și în Marea Britanie (mai exact, în Anglia), ca exemplu de stat bazat pe o altă tradiție administrativă și juridică decât Franța sau Italia. Acest proces fusese inițiat în cursul anului 2000, iar în 2008, atunci când în România se puneau această problemă și la nivel instituțional, în Marea Britanie era în curs un proces amplu de dezbateri publice prilejuite de o primă schiță a legii (Draft Heritage Protection Bill). Această dezbateri a dus în 2013 la ceea ce se numește Enterprise and Regulatory Reform Act, text legislativ ce pare să adapteze nevoia protejării patrimoniului cultural la presiunile mediului economic, în special în segmentul imobiliar. Dacă în Franța procesul legislativ a fost unul relativ rapid, practic de colare a legislației deja existente într-un singur pachet normativ, în Italia, ca și în Anglia, procesul de reformă a fost unul îndelungat, de 7, respectiv 13 ani.

Procesul similar din România a fost unul la fel de îndelungat și anevoios însă din cu totul alte motive față de aceste exemple internaționale. Această decizie de a moderniza și reforma legislația existentă în România poate fi legată și de creșterea presiunii publice pentru corectarea unor practici administrative defectuoase denunțate de numeroasele organizații guvernamentale care s-au constituit în vederea protejării și punerii în valoare a patrimoniului cultural din țara noastră și care, de la începutul anilor 2000, au început să capete o voce din ce în ce mai puternică în societatea noastră. La rândul său, presiunea publică s-a format ca urmare a unei creșteri a presiunilor dezvoltării infrastructurii (rutiere, feroviare, industriale), uneori cu efecte directe distructive asupra bunurilor de interes arheologic, a unor zone ample urbane sau rurale și chiar a peisajului unor rezervații naturale atunci când au fost omise din planificarea investițiilor acele servituți generate de patrimoniul cultural. Majoritatea problemelor care au coagulat această presiune publică se leagă în special de patrimoniul construit, fie în cazul monumentelor istorice, fie în cazul proceselor legate de dezvoltarea urbanistică ce afectează sever zonele protejate, atât cele construite, cât și cele de mediu. Nu trebuie uitat impactul deosebit produs de acțiunile de braconaj arheologic în zona cetăților dacice din Munții Orăștiei și emoția publică produsă de recuperarea spectaculoasă a brățărilor dacice expuse azi la Muzeul Național de Istorie a României. Cazurile notorii ale Roșiei Montane sau ale demolărilor semnificative din București, dar și din alte mari orașe (Constanța fiind un exemplu în acest sens), degradarea unor zone tradiționale rurale, precum satele săsești ori cele maramureșene, toate acestea au generat luări de poziție publice chiar și în mediul internațional (rezoluții ICOMOS privind cazul Sighișoarei sau al Roșiei Montane, diverse acțiuni cu mare

impact mediatic ale Prințului Charles al Marii Britanii), precum și unele poziții critice ale organizațiilor neguvernamentale locale care au culminat recent chiar și cu apariția unor mișcări politice izvorâte tocmai din aceste demersuri.

Scopurile acestei necesare reforme legislative au fost însă relativ vagi în primă instanță, varianta codului fiind una considerată a fi inutilă de o parte a societății, ținând cont că în România sunt în vigoare legi ce acoperă toate marile domenii cu implicații în protecția patrimoniului cultural și că majoritatea acestor legi erau de dată foarte recentă la nivelul anului 2008. Astfel, România are în prezent o lege a monumentelor istorice din 2001, o lege privind arheologia inițiată ca ordonanță în 2000, o lege a patrimoniului mobil din 2001, o lege a muzeelor și colecțiilor din anul 2003, o lege a patrimoniului imaterial din anul 2008, o lege a patrimoniului industrial din anul 2008. Legislația în domeniul urbanismului, cu trimitere la zonele protejate, se bazează pe o hotărâre a Guvernului din anul 1996, care a adoptat Regulamentul general de urbanism, pe o lege din 2000 privind amenajarea teritoriului național, care are o secțiune dedicată zonelor protejate, precum și pe legea specifică a urbanismului din anul 2001. La fel ca legea autorizării în construcții care, fiind adoptată în 1991, este una dintre cele mai vechi, legea urbanismului a fost amendată de mai multe ori, ultimele schimbări fiind chiar în curs de adoptare în 2016, în paralel cu eforturile de codificare a legislației acestui domeniu.

Deci s-ar putea spune că România nu duce lipsă de legislație care să acopere nevoile specifice ale patrimoniului cultural și că aceasta ar trebui să fie una modernă, niciuna dintre legile esențiale nefiind mai veche de 20 de ani. Totuși, multiplele inițiative de amendare a acestor legi, ineficiența în protejarea efectivă a patrimoniului semnalată de o parte a societății civile, inexistența normelor clare de aplicare a unor prevederi legale au pus pe agenda publică ideea de codificare în anul 2008. Procesul de aderare la Uniunea Europeană a evidențiat, în plus, nevoia de a ajusta cadrul legislativ intern pentru a consacra efectiv în practica internă convențiile internaționale deja asumate de România. Procesul a fost sprijinit în anul 2009 prin instituirea unei comisii prezidențiale de analiză a stării patrimoniului național, care a produs un raport în acest sens.

În cursul anului 2015 a fost revizuită Strategia națională de apărare a țării, aducând patrimoniul cultural între valorile, interesele și simbolurile care definesc o Românie puternică. Din acest punct de vedere, patrimoniul cultural constituie astăzi unul dintre obiectivele interne de securitate națională și o resursă strategică de dezvoltare.

La nivel național se poate însă spune că persistă o mentalitate de plasare în plan secund, dacă nu chiar de desconsiderare totală a problemelor de protejare a patrimoniului cultural național. Aceasta a fost probată în timp de sumele alocate culturii, acestea fiind cele mai mici din Uniunea Europeană (conform unui interviu al ministrului culturii din 2010). În ciuda acestei constatări din 2010, bugetul alocat culturii prin ministerul de resort a fost din ce în ce mai mic, alocările bugetare respective fiind întotdeauna considerate o cheltuială, și nu o investiție.

Chiar și în privința rolului patrimoniului în atragerea fondurilor europene a existat pentru primul ciclu postaderare o lipsă de interes pentru acest domeniu. În ultimă instanță, pe când schema-cadru a absorbției fondurilor structurale și de coeziune era deja configurată, Ministerul Culturii a încercat în cursul anului 2006 să introducă prevederi care să permită finanțarea acțiunilor care să vizeze și reabilitarea patrimoniului cultural. În

ciuda faptului că patrimoniul poate să fie un concept integrator, cu implicații sociale, în dezvoltarea abilităților profesionale, în reabilitarea centrelor urbane și rurale, cu atingere a sectorului turistic sau al altor servicii, nu s-a reușit o bună cuprindere a sa. Astfel se face că segmentele de oportunitate pentru finanțarea patrimoniului au fost puține, asimilate în special dezvoltării rurale, și nu la o scară mai amplă și conform importanței sale, așa cum alte țări precum Grecia, Portugalia sau Spania au înțeles să-l dea în raport cu finanțarea europeană. În loc ca România să beneficieze majoritar de bugetele alocate de Uniunea Europeană, chestiunea patrimoniului a fost mult mai intens vizată de fondurile provenite din mecanismul de finanțare SEE rezultat din Memorandumul de înțelegere între țările asociate Uniunii Europene, anume Regatul Norvegiei, Republica Islanda, Principatul Liechtenstein și Guvernul României pentru perioada 2009—2014, intrat în vigoare în 2012. În actualul ciclu de finanțare (2014—2020) situația s-a îmbunătățit în mod relativ, acum existând o linie distinctă de finanțare pentru tema reabilitării patrimoniului cultural prin Programul operațional regional. Fondurile disponibile prin Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014—2020 pentru măsura 7 dedicată serviciilor și înnoirii satelor au fost deja epuizate, sumele disponibile pentru fiecare proiect de restaurare sau de intervenție în infrastructură fiind relativ mici.

Un impact important în începutul schimbării de mentalitate l-a constituit succesul deosebit în sens economic și social pe care l-a avut programul Sibiu — Capitală Culturală Europeană 2007. De asemenea, după o lungă perioadă de abandon a centrului istoric al Bucureștiului, în general perceput ca o vastă ruină ce trebuie mai curând asanată și demolată, așa cum s-a susținut că a fost nevoie în cazul Halei Matache, s-a constatat că după investițiile făcute în perioada 2006—2010 în domeniul public (reabilitarea infrastructurii străzilor), a apărut un interes public deosebit pentru acest spațiu urban. Coagularea rapidă a investițiilor private a transformat un spațiu lipsit inițial de orice interes într-o zonă ce focalizează o mare parte din activitățile de timp liber și de turism ale capitalei, în ciuda faptului că majoritatea clădirilor au rămas într-o stare tehnică relativ critică. Aceste exemple foarte vizibile în media au generat un interes din ce în ce mai mare al autorităților publice de a profita de oportunitățile de piață existente și insuficient exploatate până în ultimii 5—10 ani, perioadă ce coincide și cu procesul de elaborare a Codului patrimoniului.

Din păcate, se poate constata că în ultimii ani, pe fondul descoperirii acestui potențial de finanțare existent, o serie de proiecte au fost dezvoltate având ca țintă în special această oportunitate de atragere a unor fonduri pentru lucrări la monumente istorice, lăsând chestiunile legate direct de calitatea intervențiilor într-un plan mai mult decât secundar. Efectele unor astfel de politici de finanțare au fost devastatoare pentru unele obiective monumente istorice prin denaturarea autenticității acestor imobile sau chiar prin distrugerii ireversibile ale substanței originale. Din păcate, multe efecte negative sunt generate de un aport financiar important constituit de finanțarea europeană. Chestiunea denaturării mărturiilor istorice autentice nu este însă una specifică României, reuniunea președinților de comitete naționale ICOMOS din Europa, desfășurată la Atena în iunie 2016, a evidențiat îngrijorări pentru acest aspect în special din țările est-europene, adică cele cu nevoile de investiții cele mai mari pe acest sector.

Prin urmare, Codul patrimoniului cultural are în vedere anticiparea acestei presiuni economice astfel încât nevoile

protejării și punerii în valoare a patrimoniului să nu fie în conflict cu procedurile financiare și cu rezultatele urmărite preponderent sub aspectul rentabilității sau al corectitudinii desfășurării programelor de finanțare. De aceea, s-ar putea constata că programele dedicate în mod special patrimoniului probabil nu sunt eficiente și că, pe viitor, ar trebui regândit sistemul astfel încât să se recunoască rolul integrator pe care patrimoniul îl are în dezvoltarea durabilă. Ca urmare, în toate liniile de finanțare existente pe marile programe operaționale ar fi poate mai eficient să existe clauze de prioritizare a acelor proiecte care conțin o componentă de patrimoniu cultural, componentă ce ar putea fi prezentă în absolut toate cele 9 programe operaționale existente în prezent (<http://www.fonduri-structurale.ro>). Pentru acest motiv este necesară acceptarea principiului fundamental, enunțat ca atare, care constată că unul dintre cei 4 piloni ai dezvoltării durabile este păstrarea și afirmarea diversității culturale (UNESCO, The Universal Declaration on Cultural Diversity, 2001; UN, Johannesburg World Summit on Sustainable Development, 2002; UNESCO, The Paris Declaration „On Heritage as a driver for development”, 2011).

Un alt aspect legat de importanța patrimoniului în cadrul dezvoltării durabile este cel al peisajelor. Deși România este una dintre primele țări ce a ratificat Convenția europeană a peisajului adoptată la Florența la 20 octombrie 2000, nu a luat nicio măsură ce decurgea din această convenție. Ignorarea problemei peisajului ca element fundamental al patrimoniului cultural național, dar și ca mecanism esențial al dezvoltării durabile a determinat distrugerea multor areale unice. În acest sens, peisajul poate reprezenta instrumentul integrator al politicilor de protejare a patrimoniului cultural și natural cu politicile de dezvoltare. Cu toate acestea, importanța acestuia a rămas până în acest moment doar la nivel declarativ, nefiind prevăzute mecanisme de operaționalizare în teritoriu. Astfel, Strategia națională și Planul de acțiune pentru conservarea biodiversității 2014—2020 pun accent pe importanța peisajului atât ca parte a patrimoniului național, cât și ca element de planificare a dezvoltării echilibrate, dar nu reușesc să determine niciun instrument specific.

Contextul introducerii peisajului ca parte componentă esențială a patrimoniului este legat de Strategia de dezvoltare teritorială a României, tendințele și provocările teritoriale majore incluzând reliefația importanței ecosistemelor și peisajelor la nivel european și, implicit, creșterea importanței acestora la nivel național. Pe de altă parte, se constată augmentarea intervențiilor antropice în zonele protejate, manifestate mai ales prin acțiuni contrare măsurilor de protecție și ignorarea problemelor peisajului și ale vieții rurale în procesul de dezvoltare. Acest fapt determină necesitatea abordării integrate a problemei peisajului ca element integrator al politicilor sectoriale ce includ și protejarea patrimoniului, mai ales a peisajelor culturale.

1.2. Probleme de fond pentru care este nevoie de un consens politic larg

Pentru o abordare coerentă și previzibilă a problemelor patrimoniului cultural este absolută nevoie a se atinge un oarecare consens național în ceea ce privește principiile ce ar trebui să guverneze politicile publice vizând protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural.

În mod evident, chestiunea protejării patrimoniului cultural implică inevitabil servituți asupra drepturilor de proprietate în raport cu bunurile culturale vizate de legislația specifică, presupune costuri, în general mai mari, privind întreținerea sau utilizarea curentă a respectivelor bunuri, impune necesități

speciale de selectare a materialelor sau a manoperei care rezultă din nevoile tehnice speciale în cazul lucrărilor de întreținere sau de restaurare. Toate aceste aspecte conduc la măsuri ce presupun o mai mare sau mai mică pondere a implicării statului prin: facilități fiscale, subvenții sau finanțări directe, intervenții directe prin instituțiile proprii specializate, precum și un sistem de coerciție. De aceea, trasarea limitelor între care acțiunea politicilor publice s-ar putea desfășura conform noului cadru legislativ ar trebui să aibă o acceptare cât mai largă în cadrul societății în general – fie ea reprezentată politic, în Parlament, fie prin diversele organizații neguvernamentale. Cele mai importante aspecte ce nu pot fi clarificate pe termen lung decât în condiții de consens politic sunt:

a) nivelurile la care poate fi reglementat exercițiul dreptului de proprietate asupra bunurilor culturale protejate;

b) gradul în care proprietarii privați pot fi sprijiniți prin bugetele publice pentru a proteja și pune în valoare bunurile care fac parte din patrimoniul cultural;

c) asprimea sau toleranța sistemului de sancțiuni atât în formele infracționale, cât și în cele contravenționale;

d) opțiunea sau obligația statului de a interveni în situații speciale ce ar putea fi identificate într-o paletă restrânsă sau, dimpotrivă, extinsă;

e) preeminența interesului public asupra interesului privat, precum și faptul că protecția patrimoniului (cultural sau natural) este o activitate de interes public;

f) nivelul descentralizării, astfel încât să existe un echilibru între competențele administrației locale și cele ale administrației centrale;

g) determinarea sistemului de finanțare cel mai potrivit pentru protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural, în condițiile în care este evident că sistemul de alocări bugetare directe este unul nesatisfăcător. Problema timbrului monumentelor istorice a ilustrat foarte bine această nevoie atunci când finanțarea a fost cuplată și apoi desprinsă de colectările bugetare legate de jocurile de noroc;

h) oportunitatea de a decide dacă modelul financiar sau fiscal care va fi instituit prin Codul patrimoniului cultural va merge în continuare pe abordarea deficitară a subvențiilor de stat sau dacă acesta va fi reformat pentru a utiliza fie o redirecționare clară a unor procentaje din încasările fluctuante ale Loteriei Naționale, fie de a institui o formă de fond de investiții suveran care să finanțeze programe multianuale în mod independent.

1.3. Concluzii privind evoluția percepției patrimoniului cultural în societate

Există o creștere accentuată a interesului public pentru situația patrimoniului cultural și, în același timp, o capacitate administrativă redusă a factorilor de decizie, care poate conduce la alterarea sensului acțiunilor de protejare și punere în valoare a patrimoniului prin excese în acțiunile de modernizare, reabilitare sau de presupusă punere în valoare. Se mai poate spune că a existat și există în continuare o lipsă de apreciere a potențialului economic și social pe care patrimoniul îl poartă și că în ultimii ani a apărut tendința periculoasă ca, prin intermediul unor programe de finanțare insuficient controlate din punct de vedere al calității intervențiilor, să existe mai curând efecte negative și chiar ireversibile asupra patrimoniului cultural, cu precădere asupra celui imobil. Această temă a fost menționată explicit și în Parlamentul European ca fiind o temă comună europeană, identificarea sa fiind cuprinsă în raportul

vicepreședintelui Comisiei pentru cultură și educație, raportor pentru această chestiune ce a fost prezentată public în plenul adunării parlamentare în septembrie 2015, cu titlul „Spre o abordare integrată a patrimoniului cultural european” [cod de identificare: 2014/2149(INI)].

Prin urmare, propunerea de codificare a legislației patrimoniului cultural vizează prioritar:

a) clarificarea definiției patrimoniului și a scopurilor pentru care se iau măsurile administrative care se referă la acest patrimoniu;

b) simplificarea și transparentizarea mecanismelor care guvernează activitățile de protejare și de punere în valoare a patrimoniului cultural;

c) introducerea de măsuri care ar aduce completări unui cadru legislativ mult mai larg decât cel deja enunțat explicit, dat fiind gradul mare de interferență a problemelor de protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural cu alte domenii (cum ar fi educația, în general, și pregătirea profesională, în particular; alte chestiuni reglementate prin alte coduri, precum cele privind dreptul muncii ori regimul fiscal);

d) consacarea unui set de reguli majore, văzute drept un „decalog al patrimoniului”, astfel încât acestea să poată sta la baza oricărui politici publice din acest domeniu.

2. REZULTATE ALE ANALIZELOR SITUAȚIEI PREZENTE ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL

2.1. Comisia prezidențială instituită în 2009 pentru alcătuirea unui raport asupra stării patrimoniului

Raportul Comisiei prezidențiale pentru patrimoniul construit, siturile istorice și naturale reprezintă un moment important datorită nivelului ridicat de interes politic acordat problematicii patrimoniului cultural prin patronajul Președintelui României și prin vizibilitatea mediatică obținută în consecință. Problema majoră a raportului este una constantă în acest domeniu, lipsa datelor statistice consistente și relevante. Se poate spune că rezultatul analizei făcute de această comisie se constituie într-o prezentare destul de cuprinzătoare a problemelor patrimoniului cultural național, preponderent sub aspectul simptomelor acestora.

Valoarea raportului constă, în special, în sinteza prezentată în anexa sa, care reliefează problemele constatate și măsurile sugerate grupate pe categorii distincte. Tabelul anexei respective grupează problemele constatate pe următoarele categorii: cadrul strategic, cadrul legal, relația cu comisia națională de specialitate, intervențiile asupra construcțiilor protejate (ca monumente istorice sau ca părți ale zonelor construite protejate), monitorizarea și controlul, problema sancțiunilor, inventarierea și evidența monumentelor și clarificarea relațiilor cu Institutul Național al Patrimoniului, finanțarea în domeniu, cercetarea, formarea personalului calificat, atestarea specialiștilor și autorizarea agenților economici, cooperarea și relațiile cu societatea civilă, probleme specifice de gestiune prin măsuri de concesionare sau de exercitare a drepturilor de preempțiune ori de expropriere pentru cauză de utilitate publică.

În mare măsură, deficiențele constatate de această sinteză se referă nu la chestiuni care să fie structurale, ci, mai curând, la origini ce țin de politicile publice sau de aplicarea defectuoasă a cadrului legal existent pentru patrimoniul imobil. Pe lângă acestea sunt identificate totuși și cauze legislative sau de proastă configurare a instituțiilor menite să protejeze și să pună în valoare acest patrimoniu.

Raportul constituie o sursă pentru soluțiile vizate de proiectul Codului patrimoniului cultural.

2.2. Situația în sistemul justiției

În ceea ce privește situația constatării și sancționării încălcărilor prevederilor actuale ale tuturor actelor normative din domeniul patrimoniului cultural, din păcate nu există date statistice publicate și nici informații detaliate care să arate amploarea și natura exactă a fenomenului infracțional sau contravențional.

Cu titlu de exemplificare, pentru primele 6 luni ale anului 2016, Inspectoratul General al Poliției a anunțat constatarea a 323 de infracțiuni (față de 194 în primele 4 luni) având ca obiect material patrimoniul cultural, dintre care 56% au privit încălcarea regimului de autorizare a construcțiilor, 12,5% au fost furturi — majoritatea din lăcașe de cult. Au fost recuperate 7.446 de bunuri culturale mobile, aproximativ 53% dintre acestea provenind din situri arheologice. În primele 4 luni ale anului, s-a dispus începerea urmăririi penale pentru 109 persoane.

2.3. Disfuncționalități generale privind tehnica legislativă și reglementările existente

Disfuncționalități legate de cadrul legal existent se referă la 3 tipuri de aspecte ce pot fi invocate atât în raport cu tehnica legislativă, cât și cu fondul operativ al prevederilor legale curente:

- imprecizia conținutului, definițiile inadecvate ori contradictorii în legi complementare;
- vidul legislativ;
- ineficiența prevederilor legale și capacitatea instituțională scăzută de a putea aplica măsurile legale.

2.3.1. Precizia conținutului

În acest sens, fundamentală este decizia de a revizui definițiile pentru toate speciile patrimoniului cultural, astfel încât acestea să genereze o interpretare unitară la nivelul întregului domeniu. Există vicii de definire a monumentului istoric din categoria „ansamblu” sau „sit” în raport cu zonele construite protejate din legislația specifică domeniului urbanism, astfel încât s-au generat confuzii de interpretare a statutului corect pe care unele monumente sau zone protejate îl au.

Din actuala lege a muzeelor și colecțiilor se nasc mai multe confuzii legate de caracterul public în ce privește accesul la patrimoniu versus caracterul public din punct de vedere al naturii proprietății. În aceeași lege, colecțiile sunt definite ca instituții de sine stătătoare, deși o astfel de interpretare ar duce la o serie de aberații administrative sau manageriale.

În legislația domeniului arheologiei sunt definite o serie de concepte care nu sunt utilizate în cuprinsul reglementărilor, făcându-le astfel inutile și generând confuzie referitoare la încadrarea unor acțiuni de cercetare. De exemplu, noțiunile de „zone arheologice de interes prioritar” sau „sit arheologic declarat de interes național” nu sunt însoțite de descrierea modului în care acestea se instituie sau a consecințelor directe ce ar rezulta din acest statut.

O practică similară se remarcă în legea referitoare la patrimoniul industrial, în această lege definițiile nefiind însoțite de nicio consecință concretă și, cu atât mai puțin de măsuri de sancționare ori stimulare, după caz.

La nivel normativ se resimte nevoia revizuirii procedurilor implicate în clasarea monumentelor istorice. Aici descrierile metodologice de evaluare se referă la aspecte ce nu pot fi în mod real aplicate decât construcțiilor, nu și siturilor arheologice, deși acestea se clasează prin aceeași metodologie.

În fapt, majoritatea textelor de lege din domeniul patrimoniului necesită o reluare atentă pentru simplificarea și clarificarea acestora în sensul așezării lor într-o formă care să fie mai puțin centrată pe precizia științifică a unor definiții, ci să fie aplicată scopurilor administrative.

2.3.2. Vidul legislativ la nivelul legilor și al normelor de aplicare

Mai multe aspecte care țin de insuficiența unor prevederi legale pot fi menționate aici. La nivel de lege s-a făcut simțită lipsa reglementării domeniului peisajului cultural astfel încât să fie preluate în legislația internă obligațiile internaționale asumate de România. Nu se poate spune că România are alte tipuri de vid legislativ, însă în cadrul unora dintre prevederile legale în vigoare lipsesc prevederi punctuale. Una dintre aceste lipsuri este legată de arheologia subacvatică unde, ca și în cazul peisajului, deși România a aderat la o convenție internațională dedicată acestui subiect, nu există niciun fel de definire a contextului arheologiei subacvatice și nici a procedurilor speciale pe care le-ar implica această ramură a arheologiei, în ciuda menționării în lege a existenței ramurii cu practicile și nevoile ei distincte.

O situație similară în ceea ce privește patrimoniul arheologic este lipsa procedurilor pentru mediul rupestru, care nu poate fi accesibil pentru identificare și cercetare decât în cadrul unor proiecte pluridisciplinare, cu componentă speologică și arheologică.

În plus, se resimte lipsa normativelor în unele situații speciale care presupun derogarea de la normele curente, aplicabile bunurilor comune. Această nevoie este descrisă ca decurgând din principiul esențial legat de asigurarea transmiterii patrimoniului cultural în forma sa autentică generațiilor viitoare.

Dacă pentru unele cazuri problema poate fi rezolvată prin simpla precizare într-un articol de lege a exceptării bunurilor din patrimoniul cultural național clasate de la unele rigori tehnice, pentru alte cazuri este imperios necesar să se emită norme care să determine soluțiile de asigurare alternative. Cu alte cuvinte, dacă poate fi acceptabil ca pentru cazuri extrem de puține, chiar punctuale, să se poată face derogări de la normele de poluare (de exemplu, punerea în circulație a unui tren tras de o locomotivă cu aburi de secol XIX) sau de la normele privind dotarea cu anumite elemente de siguranță (menținerea în circulație a unui autoturism antebelic ce nu ar avea lămpi de semnalizare sau centuri de siguranță), acest lucru nu se poate aplica în cazul construcțiilor decât cu definirea soluțiilor alternative.

În acest caz, vidul legislativ la nivel de norme se explică prin faptul că nu au fost niciodată publicate în Monitorul Oficial al României norme aplicate cazului monumentelor istorice, în completarea codului de proiectare seismică. Din această cauză, inginerii structuriști sunt constrânși să prevadă soluții tehnice care, prin integrarea monumentelor istorice în structuri suplimentare din beton armat, distrug elementele purtătoare de valoare culturală ale clădirilor prin chiar metodele de consolidare a acestora. Aceste constrângeri decurg direct din coeficienții de siguranță suplimentară, din subestimarea caracteristicilor materialelor și structurilor istorice, din variația lungimii de calcul pentru intervalele de recurență a marilor seisme și referirile la clasele de importanță și de expunere ale clădirilor.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice a semnalat problema ministrului culturii într-un studiu adoptat la începutul anului 2016 privind necesitatea diferențierii în cadrul legii (ca principiu enunțat) și a actelor normative subsecvente a intervențiilor pe bunurile culturale imobile față de cele pe restul clădirilor existente, în scopul prezervării valorilor culturale.

Factorii de calcul pot fi ajustați în funcție de schimbarea soluțiilor de utilizare a clădirilor și de asumare a unor alte grade de risc acceptabil ce ar putea folosi coeficienți de siguranță corespunzător mai mici pot genera un compromis între nevoile de siguranță acceptabile și menținerea autenticității unui monument istoric. Aceste norme vor fi prevăzute în articolele ce fac referire la menținerea autenticității, în cuprinsul titlului IV, în capitolul privind imobilele și grupurile de imobile, ca fiind obligatoriu a se elabora.

2.3.3. Capacitatea scăzută de a putea aplica măsurile legale

Formulări defectuoase se regăsesc în actuala lege privind monumentele istorice în ceea ce privește posibilitatea strămutării unui monument istoric. Astfel, măsura de a împiedica separarea unui monument de contextul său ar putea fi ocolită oricând cineva ar căuta să o forțeze (a se vedea exemplul mult mediatizat al Halei Matache, monument istoric, demolat în vederea presupusei relocări, la data demontării sale aceasta fiind cea mai veche hală comercială din capitală). Lipsește detalierea necesară în legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică pentru a putea explica modul în care este interpretat interesul public în executarea unor lucrări de salvare a monumentelor istorice.

Acest interes și obiectivul precis de salvare a unui bun protejat de la distrugere sunt motivații prezente în ambele legi, cea privind protejarea monumentelor istorice și cea a exproprierii pentru cauză de utilitate publică. Modul de exprimare a posibilității statului de a interveni pentru a salva un monument istoric de la distrugere este însă defectuos exprimat. Această măsură nu a fost aplicată niciodată din cauza interpretărilor diferite și, mai ales, a reticenței juriștilor să avizeze hotărârile de declarare a interesului public și de declanșare a procedurilor de expropriere.

De asemenea, activitatea distinctă a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice în raport cu cea a comisiilor zonale ale monumentelor istorice are unele aspecte legate de competențe ce sunt formulate defectuos.

2.4. Disfuncționalități ce țin de fondul reglementărilor

În general, conținutul textelor de lege de la noi este mult mai detaliat decât cel al legilor ce servesc aceluiași scopuri în alte țări europene. Pe de altă parte, cel puțin teoretic, spectrul de probleme ale patrimoniului cultural este acoperit, cu unele lacune locale. În ceea ce privește dificultățile de aplicare, în unele cazuri s-ar putea spune că nu este vorba în special de disfuncții provenite direct din fondul reglementărilor, ci mai ales din capacitatea din ce în ce mai scăzută a aparatului administrativ ori a politicilor publice defectuos concepute din punct de vedere al programelor sau al alocărilor bugetare.

2.4.1. Precizia conceptelor utilizate în prezent

Poate cea mai gravă confuzie conceptuală din prezent este definirea utilității publice a protecției patrimoniului. Deși sunt făcute explicit precizări în legile care acoperă domeniul patrimoniului cultural din care rezultă că protejarea sau salvarea monumentelor istorice poate constitui cauză de utilitate publică sau că interesul prezervării monumentelor istorice este același indiferent de natura proprietății — publice sau private — și deși există chiar norme metodologice în vigoare privind finanțarea (sau creditarea) lucrărilor la monumentele istorice deținute de proprietari privați, totuși proprietarii privați de monumente istorice nu au acces la astfel de finanțări tocmai din cauza impreciziei legii.

De asemenea grav, în definițiile infracțiunilor din Codul penal, singura referire la patrimoniu se face în raport cu noțiunea de

„distrugere”. Distrugerea, ca atare, are limite extrem de vagi, mai ales în raport cu un bun cultural unde, câteodată, distrugerea a valorii culturale ar putea să fie chiar și o curățare excesivă (de exemplu, lustruirea unor monede antice le poate diminua semnificativ valoarea atât culturală, cât și comercială; repictarea cu materiale și tehnici ireversibile a unei fresce poate duce la distrugerea sa).

Imposibilitatea, în unele cazuri, de a face distincție între lucrări de desființare sau lucrări de intervenție, care pot presupune și lucrări parțiale de desființare, generează de cele mai multe ori controverse privind natura avizelor sau a autorizațiilor necesare. În special la monumente, această distincție poate duce sau nu la procedura unei declasări parțiale prealabile și la autorizări distincte de desființare, respectiv de construire. Pe de altă parte, în conceptul mai larg al restaurării unui monument istoric, restaurarea poate presupune desființarea unor părți sau corpuri de clădire parazitare, caz în care majoritatea specialiștilor s-ar referi la astfel de lucrări ca la „intervenții asupra monumentului istoric”.

În domeniul arheologiei, este necesară o precizie mai mare a definirii fazelor de cercetare arheologică în raport cu cele de dezvoltare a proiectului de intervenție în sit.

2.4.2. Suprareglementarea sau vidul legislativ

Se poate vorbi despre suprareglementare a activității în chestiunea patrimoniului imobil deși nu se poate spune că respectivele prevederi legale induc un blocaj având în vedere mai curând inutilitatea acestora, deci neaplicarea lor. Este vorba despre existența unei reglementări speciale privind concesionarea monumentelor istorice, deși există o lege cu caracter general în acest sens.

Acesteia i se adaugă legea privind patrimoniul industrial care, în fapt, are cinci articole din opt ce dublează prevederi din legea monumentelor istorice, restul de trei nerezolvând nicio cerință administrativă.

O situație similară se poate spune că afectează legislația patrimoniului imaterial unde o serie de definiții sau încadrări științifice nu își găsesc nicio aplicație practică printre măsurile de protejare și de stimulare a acestui patrimoniu.

O situație certă de suprareglementare se regăsește în două măsuri diferite prevăzute de legislația aferentă arheologiei, respectiv a patrimoniului mobil, în legătură cu aceeași speță a descoperirilor întâmplătoare. Ambele legi prevăd predarea bunurilor descoperite autorităților, dar precizează termene diferite, de 48, respectiv 72 de ore. De asemenea, această predare legală a bunurilor arheologice descoperite întâmplător este recompensată după o lege, însă după cealaltă nu, rezultând astfel o confuzie atât în ce privește justetea recompensei, cât și a procedurii respective. În același timp, din parcurgerea ambelor legi rezultă confuzii referitoare la atribuțiile autorităților locale sau de poliție care ar trebui să răspundă de preluarea acelor bunuri în condițiile în care însăși noțiunea de „descoperire întâmplătoare” necesită o clarificare pentru a putea discerne actele de bună-credință de cele de braconaj arheologic ascuns sub posibilitățile de interpretare ale acestei definiții actuale.

2.4.3. Ineficiența unor concepte prevăzute de cadrul legal în vigoare

Chestiunea preempțiunii este una care se poate încadra în această definire a ineficienței, probabil din cauza nedefinirii exacte a scopului unui asemenea instrument.

Se constată o ineficiență evidentă a măsurilor de sancționare existente în prezent. De subliniat aici că infracțiunea de

distrugere prevăzută de Codul penal se manifestă sub aspectul laturii subiective, cu intenție, situație ce limitează aria de investigații asupra cazurilor ce prejudiciază patrimoniul cultural. O altă limitare a legii penale este cea a determinării pedepselor în funcție de un prejudiciu material care poate fi cuantificat. Prejudicierea patrimoniului cultural are o dimensiune ce nu poate fi asociată doar valorii materiale. Această valoare materială poate fi adesea nesemnificativă în raport cu cea culturală. Diminuarea limitelor de pedeapsă din noul Cod penal, însoțită de un nivel de educație deficitar, nu poate descuraja faptele care afectează patrimoniul cultural.

3. DESCRIEREA SOLUȚIILOR LEGISLATIVE PROPUSE ÎN CADRUL CODIFICĂRII

Proiectul Codului vine cu o organizare piramidală a informației juridice, pornind de la enunțul unor principii general aplicabile practicilor administrative în relație cu patrimoniul, stabilind un set de reguli comune tuturor speciilor patrimoniului cultural național (tangibil sau intangibil). Urmează o descriere separată pentru toate aceste măsuri ce sunt necesare în mod specific doar uneia sau alteia dintre componentele patrimoniului cultural. Pentru o mai bună înțelegere a conceptelor, separat de articolele de lege propriu-zise, este propus un glosar de termeni care, împreună cu principiile fundamentale, să permită interpretarea unitară și fără echivoc a legii, în concordanță cu normele de tehnică legislativă în vigoare.

În același timp, se are în vedere simplificarea pe cât posibil a textului de lege, eliminând acele prevederi care se află în prezent în diversele legi dispartate ce au un caracter eminent de definire științifică sau care se dovedesc lipsite de finalitate, fie prin inexistența unor norme și proceduri de aplicare, fie prin imposibilitatea de a prevedea sancțiuni corespunzătoare pentru neimplementare. Multe dintre prevederile cuprinse în legislația în vigoare sunt, de altfel, elemente de detaliu ce își au locul tocmai în diverse norme de aplicare ce ar trebui instituite sau perpetuate în forme revizuite, după caz. De aceea, proiectul Codului patrimoniului cultural urmărește identificarea cu precizie și indicarea tuturor acelor procese ce trebuie rezolvate la nivel de norme ale legii, cu o ierarhizare clară, pentru a permite reducerea la esență a textului Codului, făcând astfel mai eficientă aplicarea sa.

Ca urmare, pentru proiectul Codului se propune următoarea structură în care conținutul articolelor este organizat în titluri, capitole și secțiuni.

Titlurile urmăresc delimitarea largă a problemelor, pe definiții și dispoziții generale, pe identificarea instituțiilor publice de orice tip, care au un rol în protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural, și apoi pe marile direcții de categorisire a acestuia — patrimoniul imobil, patrimoniul mobil, patrimoniul imaterial, peisajul cultural. În final, un titlu comun speciilor patrimoniului își propune rezolvarea unitară a tuturor măsurilor coercitive — infracțiuni, contravenții și procedurile de aplicare — în raport cu tot ceea ce pe parcursul titlurilor anterioare a fost identificat ca obligație sau interdicție, după caz. Măsurile tranzitorii și finale sunt cuprinse în titlul ce încheie proiectul Codului, cu precizarea clară a actelor abrogate, a celor care se mențin în vigoare pe o perioadă nedefinită sau pe una determinată după caz, precum și a termenelor de intrare în vigoare a măsurilor propuse prin lege.

Capitolele servesc delimitării problematicii titlurilor în grupe și subcategorii mari și distincte, precum separarea chestiunilor patrimoniului imobil în cele două mari categorii: arheologia și protejarea imobilelor sau a grupurilor de imobile sau pentru

plasarea informațiilor legate de procedurile administrative separat de procedurile profesionale specifice pentru protejarea și punerea în valoare a bunurilor culturale.

Secțiunile cuprind articolele care urmăresc, în mare, același tipar în cadrul titlurilor sau al capitolelor, pe grupe care descriu următoarele aspecte: definirile aprofundate și specifice ale subdomeniilor, problemele legate de regimul de proprietate asupra bunurilor din patrimoniul cultural național, identificarea responsabilităților și a competențelor diverselor instituții relevante acelor titluri sau capitole, procedurile administrative implicate, măsurile de protecție specifice și chestiunile legate de finanțarea publică a activităților de interes public. Aceste tematici, deși cu caracteristici comune ce sunt cuprinse în titlul al doilea, se repetă în respectivele secțiuni însă având conținutul aplicat specificității titlului sau capitolului acestora.

Articolele sunt într-o proporție destul de apropiată ca număr atât noi, cât și preluări ale textelor existente din legislația care urmează a fi abrogată, cu formulările lor din prezent sau cu rescrierea lor parțială.

4. STRUCTURA PROPUȘĂ

TITLUL I — DISPOZIȚII GENERALE

Scopul acestui titlu este de a institui 10 principii care ar trebui să fundamenteze orice măsură publică sau privată luată în raport cu patrimoniul cultural. Acestea au fost în dezbatere publică, nu au generat opinii contrare și sunt următoarele:

1. Principiul resursei nonregenerabile și al dezvoltării durabile

Patrimoniul cultural este un ansamblu de valori materiale și imateriale ce constituie o resursă de identitate națională nonregenerabilă, fundamentală pentru o dezvoltare durabilă.

2. Principiul interesului public și al responsabilităților statului

Protejarea patrimoniului cultural este de utilitate publică, obiectiv al intereselor de securitate națională și angajează responsabilitatea statului, așa cum decurge ea din Constituție.

3. Principiul diversității și al complementarității identităților culturale, fără discriminare

Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național implică menținerea diversității și complementarității tuturor expresiilor și formelor sale, locale și regionale, indiferent de caracterul majoritar sau minoritar al grupului social care le-a generat.

4. Principiul responsabilităților cetățenești echitabile în protejarea patrimoniului cultural

Protejarea patrimoniului cultural național este în responsabilitatea fiecărui cetățean, dar nu trebuie să devină povară pentru niciunul.

5. Principiul unității dintre patrimoniul cultural și contextul său

Patrimoniul cultural este un complex de expresii format atât din elemente majore, cât și din acele elemente minore care, constituind contextul celor majore, generează valoare culturală prin asocierea lor.

6. Principiul autenticității

Protejarea patrimoniului cultural are ca scop păstrarea și transmiterea resursei culturale către generațiile viitoare, în forma sa autentică și nealterată.

7. Principiul specializării

Protejarea patrimoniului cultural presupune un complex de acțiuni care necesită înaltă specializare.

8. Principiul educației

Patrimoniul cultural face parte integrantă din formarea și educația permanentă a cetățenilor.

9. Principiul incluziunii și al accesibilității

Patrimoniul cultural este fundament al unei societăți incluzive și participative.

10. Principiul identității și al priorității tratatelor internaționale

Patrimoniul cultural este o parte importantă a politicilor externe ale României; respectarea tratatelor internaționale privind protejarea patrimoniului cultural la care România este parte este prioritară în condițiile legii.

Proiectul Codului introduce trimiterea interpretării articolelor sale la un glosar de termeni cuprins în anexă, potrivit art. 37 alin. (2) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Astfel, urmează să fie eliminate pe cât posibil interpretările diferite ale sensurilor intenționate de legiuitor pentru toate acele cuvinte sau sintagme rezultate îndeobște din practicile profesionale specializate.

Titlul I cuprinde în debutul său următoarele 3 articole:

a) Despre interpretarea dispozițiilor Codului în relație strictă cu principiile sale de prim ordin și cu terminologia specifică;

b) Principiile de prim ordin;

c) Terminologia specifică.

În acest titlu a fost cuprinsă informația juridică ce este comună tuturor speciilor patrimoniului, precum și a regulilor general aplicabile acestora. În sensul reformei intenționate, aici sunt cuprinse definiții mai simplificate și aplicate prioritar scopului lor administrativ, în comparație cu formulări anterioare orientate spre corectitudinea profesională și științifică specifică mediului academic. Prin acest titlu se încearcă uniformizarea practicilor care astăzi sunt relativ diferite între speciile patrimoniului. Astfel, măsurile vizează uniformizarea relaționării cu proprietatea privată, cu modul în care se instituie sau se elimină regimul de protecție legală, dar și cu felul în care se consemnează informațiile de interes administrativ în registrele patrimoniului. Se intenționează utilizarea termenului unic de „registru”, spre deosebire de situația actuală în care se folosesc noțiunile de „listă” pentru monumente, „registru” pentru patrimoniul mobil și „repertoriu” pentru arheologie. Dificultatea referirii cu un termen unic la acest instrument administrativ constă în faptul că acești termeni sunt deja consacrați în practicile științifice ale fiecărei clase de patrimoniu.

Între definițiile propuse se accentuează scopul definitoriu al măsurilor prevăzute de lege în vederea protejării patrimoniului cultural (ce lipsea până în prezent), și anume cel de transmitere a acestuia generațiilor viitoare în formă autentică și nealterată. De asemenea, sunt accentuate legăturile constituționale care conduc la concluzia insuficient prezentă astăzi în legislația fundamentală — codurile civil și penal — anume că prejudicierea patrimoniului cultural național este o faptă gravă. Lipsa unor prevederi explicite în acest sens până acum făcea ca aproape în totalitatea cazurilor infracțiunilor de patrimoniu aduse în fața justiției să se constate lipsa pericolului social sau a gravității faptelor, actele deliberate de distrugere a patrimoniului fiind invariabil nesancționate corespunzător din această cauză.

În reformarea practicilor curente și pentru susținerea procesului descentralizării și al întăririi rolului administrațiilor publice locale, a fost introdusă o categorie distinctă de protecție legală a patrimoniului, ce cade în sarcina și la dispoziția autorităților locale — „bunurile memoriei comunității”. În acest fel, este de dorit departajarea mai clară a valorilor locale de cele naționale. Prin urmare, acest demers ar trebui, pe de o parte, să

întărească statutul bunurilor culturale clasate prin stabilirea și susținerea unui nivel mai elevat pentru acțiunile de clasare. Pe de altă parte, ar permite exprimarea mai clară a interesului local în identificarea și protejarea acelor valori relevante pentru localitățile sau regiunile respective, dar care, în condițiile legilor actuale, ar coborî nejustificat baremul de evaluare pentru a li se putea asigura protecție prin singurul instrument legal existent, anume clasarea. Prin urmare, acest instrument ar crea un pandant local al sistemului central de protecție care se manifestă prin clasarea bunurilor mobile sau imobile. Se va introduce astfel un nivel inferior de protejare a acestor bunuri culturale, în acest fel se lasă responsabilități și libertăți locale privind luarea deciziilor de a extinde protecția asupra acelor bunuri mobile sau imobile care sunt de interes pentru respectivele comunități, dar care nu întrunesc calitățile necesare pentru recunoașterea lor ca valori culturale de relevanță națională.

Un aspect esențial al propunerilor Codului este separarea chestiunilor de protejare a patrimoniului cultural care poate fi descris numai prin folosirea cuvântului „zonă” de cele care se referă la bunuri sau grupări de bunuri mobile ori imobile. Aceste tipuri de patrimoniu ce implică întotdeauna un areal nu pot fi în realitate gestionate decât printr-o reglementare specifică, de tipul regulamentelor folosite în planificarea teritoriului și a urbanismului, și care sunt în general cunoscute ca reglementări pentru „zone protejate”. Reforma propusă de proiectul Codului constă în identificarea explicită a acestei categorii de patrimoniu ca fiind o parte majoră a patrimoniului cultural național, acest statut fiind relativ ambiguu sau slab susținut în legislația curentă.

Prin urmare, pe lângă protecția prin instrumentul „clasării”, a protejării locale cu titlu de „bun al memoriei comunității” se introduce și instrumentul distinct al protejării unei părți de teritoriu, fie el intravilan, extravilan sau mixt, prin utilizarea titlaturii de „peisaj cultural”. Formula de „peisaj cultural” este și astăzi prezentă în Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, la art. 3, lit. c), noțiunea de „peisaj cultural” este cuprinsă în enumerările ce concură la descrierea categoriei de „sit” — una dintre cele trei ipostaze sub care se clasează un monument istoric — dar fără nicio detaliere și fără nicio consecință directă specifică în măsurile acestei legi. Din rațiuni operative și de extindere a descentralizării și a competențelor autorităților publice locale în protejarea și punerea în valoare a acestei componente esențiale a patrimoniului cultural național, se impune implementarea acestei forme de protecție.

De regulă, mecanismul administrativ al protecției este declanșat de jos în sus, de la nivelul unităților administrativ teritoriale pentru acele părți de teritoriu ce conțin valori de importanță locală. Se prevede însă și acțiunea de sus în jos, pentru respectivele părți de teritoriu care sunt fie prea vaste, fie pentru cele cărora li se recunoaște relevanța specială și de interes național și care ar trebui impusă nu prin hotărârile unităților administrativ teritoriale (în sensul prevăzut de legislația administrației publice locale), ci prin hotărâri ale Guvernului. Prin urmare, se preconizează că această clasă a patrimoniului cultural național va avea două trepte de relevanță, respectiv fie „peisaj cultural de importanță locală”, fie „peisaj cultural de importanță națională”. Având în vedere complexitatea acestei problematice și caracterul extins interinstituțional ce îi este specific, chestiunea peisajului are rezervat în cuprinsul proiectului de Cod un titlu distinct.

Un aspect important legat de procesul clasării bunurilor culturale a fost reevaluat. Proiectul Codului încearcă eliminarea unor probleme birocratice aflate în special în sarcina muzeelor, legate de statutul juridic al protecției bunurilor din administrarea acestora prin inversarea abordării procesului de clasare. Măsura legislativă propusă este de a considera toate bunurile culturale aflate în proprietate publică ca fiind clasate *a priori* în categoria fond, urmând ca, în timp, acele bunuri să poată fi ori declassate, ori să li se schimbe categoria în categoria tezaur, după caz. În același grup de probleme legate de instituirea protecției legale, proiectul Codului introduce criteriile generale luate în calcul în acest proces, criterii ce în prezent nu sunt exprimate deloc (arheologie) sau sunt prezente doar la nivel de norme ale legii (monumente, patrimoniu mobil), făcându-le potențial fluctuante din punct de vedere politic prin menționarea lor doar la acest nivel de reglementare.

Chestiunea autenticității este una vitală în procesul de clarificare a cadrului legislativ pentru că este unul dintre elementele de practică neuniformă în sistemul patrimoniului cultural. De exemplu, este evident faptul că tezaurizarea unor bunuri mobile este dependentă de identificarea certă a unui autor celebru, a unei anumite vechimi sau a apartenenței la un curent stilistic anume. De aici decurge și preocuparea unor persoane de a falsifica astfel de bunuri și reacția deja consacrată în practica legislativă de a pedepsi falsificatorii. Totuși, în ce privește patrimoniul construit, nu există nicio abordare în acest sens.

În acest context este pentru prima dată când se vizează menționarea explicită a conceptelor de „autenticitate” sau de „vechime relativă” în corpul legii și nu doar în normele sale de aplicare sau în normele de deontologie profesională ale restauratorilor. Mai mult, principiile de bune practici existente în documente internaționale recunoscute de specialiști se propune a fi menționate explicit a fi un temei al opiniilor profesionale exprimate de comisiile de specialitate în procesele de avizare, măbind în acest fel gradul de obiectivitate al respectivelor opinii profesionale.

Precizarea tipurilor de studii de evaluare, obligativitatea acestora pentru tragerea concluziilor legate de instituirea regimurilor de protecție, separarea explicită a valorii culturale de cea financiar-contabilă în cadrul acestor evaluări sunt măsuri legislative menite să elimine unele neclarități procedurale ce ar putea apărea atunci când în situații de control sau de procese în instanță sunt implicate persoane fără pregătire în domeniile patrimoniului cultural. De exemplu, denumirea de „expertiză” utilizată în prezent în relație cu patrimoniul mobil are un cu totul alt înțeles tehnic decât cel consacrat pentru domeniul construcțiilor și, implicit al patrimoniului cultural imobil. Prin urmare, identificarea explicită și neechivocă a tipurilor de studii și investigații ce trebuie să fundamenteze deciziile administrației publice se impune a fi prezentă în conținutul acestui titlu.

În proiectul Codului se introduce noțiunea de „tehnician al patrimoniului” pentru a corecta o disfuncție gravă a sistemului actual, care atestă specializarea în domeniile patrimoniului cultural exclusiv pentru persoanele cu studii superioare. Prin această măsură se urmărește creșterea atractivității perfecționării profesionale continue recunoscute ca atare. Pe termen lung interesul este de a recupera forța de muncă specializată în aceste domenii ce este plecată peste hotare, acolo unde investițiile în restaurarea profesionistă a patrimoniului cultural sunt importante. De asemenea, după abrogarea unor prevederi oricum disfuncționale (ca urmare a

condițiilor de aderare la Uniunea Europeană în 2007), legate de acreditările firmelor de construcții în domeniul monumentelor istorice, această măsură de mutare a controlului calității execuției prin urmărirea atestării meșterilor, se impune. Detalierea propunerii textului de lege vizează ca prin această atestare a meșterilor să existe posibilitatea de a certifica faptul că, cel puțin la nivelul coordonării echipelor implicate în restaurarea patrimoniului cultural, ar exista un filtru de control preliminar, în condițiile în care acest filtru nu mai există nicăieri în execuția de lucrări, ci se limitează strict la elaborarea și avizarea proiectelor tehnice respective.

Se încearcă reformarea modului de finanțare prin instituirea unui sistem de fond de investiții, concept care necesită o mediere politică și un sprijin social larg înainte de a se putea ajunge la forma considerată optimă. Pe de altă parte, acest aspect este determinant în vederea stimulării interesului voluntar de a declara, deține, conserva și a pune în valoare bunurile patrimoniului cultural național deținute în proprietate privată. De aceea, pornind de la principiul responsabilității cetățenești echitabile, sunt propuse în mod explicit măsurile prin care posesorii privați pot fi sprijiniți în sarcinile care le revin, recunoscând faptul că servituțiile impuse de stat odată cu instituirea regimurilor de protecție adecvate induc, de cele mai multe ori, costuri suplimentare, precum și grade variate de incapacitate de fructificare deplină a drepturilor de proprietate.

Prin urmare:

a) se recunoaște dreptul la consultanță gratuită pentru chestiunile legate de variantele optime de păstrare și punere în valoare a bunurilor;

b) se stimulează interesul de a declara și deține în condițiile stipulate de lege a unor bunuri ce ar putea fi donate sau moștenite cu taxarea lor redusă sau în lipsa taxării;

c) se instituie principiul compensării acelor cheltuieli suplimentare care apar ca urmare a nevoilor speciale ale practicilor sau a lucrărilor de conservare și restaurare ce nu s-ar impune unor bunuri similare comune, negrevate de servituțiile unui bun cultural protejat.

Compensarea acestor costuri suplimentare, a cărei justificare este pentru prima dată identificată cu claritate, decurge astfel în mod direct din recunoașterea interesului public al unor lucrări executate cu respectarea servituțiilor impuse deținătorului privat de către stat sau de către comunitatea în mijlocul căreia se află respectivul bun protejat.

TITLUL I dedicat dispozițiilor generale comune pentru toate categoriile patrimoniului cultural urmează să aibă următoarea structură a conținutului:

Capitolul I. Principii

Capitolul II. Definiții și dispoziții generale privind patrimoniul cultural

Secțiunea 1. Obiectul de reglementare și definițiile generale

- a) Scopul Codului patrimoniului cultural
- b) Despre prevenirea prejudicierii patrimoniului cultural și despre interesul public al protejării acestuia
- c) Definiția generală a patrimoniului cultural
- d) Despre patrimoniul cultural național ca ansamblu de bunuri asupra cărora s-a instituit protecția legală, la nivel național sau la nivel local
- e) Instituirea prin norme distincte a regimului de protecție la nivel național sau la nivel local
- f) Despre protejarea bunurilor culturale din patrimoniul cultural național de importanță națională prin clasare

g) Despre protejarea bunurilor culturale din patrimoniul cultural național de importanță locală prin titlul de „bun al memoriei comunității”

h) Despre protejarea bunurilor culturale din patrimoniul cultural național de importanță locală sau națională prin titlul de „peisaj cultural”

Secțiunea a 2-a. Cercetarea, evaluarea și protejarea patrimoniului cultural național

a) Definierea cercetării și evaluării bunurilor patrimoniului cultural

b) Definierea protecției patrimoniului cultural național

Secțiunea a 3-a. Regimul de proprietate asupra patrimoniului cultural național

a) Despre regimul proprietății și despre servituțile asupra acestora în cazul bunurilor din patrimoniul cultural național

b) Exproprierea pentru cauză de utilitate publică a bunurilor din patrimoniul cultural național

c) Despre dreptul de preempțiune

d) Despre dreptul de administrare a bunurilor patrimoniului cultural național aflate în proprietate publică

Secțiunea a 4-a. Obligații generale ale autorităților publice

a) Despre răspunderile diferite ale statului față de proprietatea publică și față de cea privată în raport cu bunurile aparținând patrimoniului cultural național

b) Despre obligațiile generale ale autorităților în raport cu patrimoniul cultural național

c) Despre obligațiile Ministerului Culturii în relație cu elaborarea și coordonarea strategiilor și politicilor publice în domeniul patrimoniului cultural

d) Despre obligațiile Ministerului Culturii de a supraveghea, controla și coordona activitățile autorităților publice în domeniul patrimoniului cultural național

e) Despre obligațiile Ministerului Culturii de a centraliza și a gestiona inventarele și registrele patrimoniului cultural național și de a genera periodic statisticile relevante pentru domeniul patrimoniului cultural

f) Despre obligațiile deținătorilor de drept public sau privat de a menține evidențe proprii ale bunurilor patrimoniului cultural național deținute

g) Despre obligațiile autorităților statului de a limita circulația internațională ilicită a bunurilor culturale

h) Despre obligațiile autorităților publice și ale deținătorilor drepturilor de administrare de a micșora riscurile la care ar putea fi expuse bunurile din patrimoniul cultural național

i) Despre obligația de a asigura specializarea și atestarea personalului calificat care gestionează bunurile aparținând patrimoniului cultural național

Secțiunea a 5-a. Drepturi și obligații generale ale deținătorilor bunurilor din patrimoniul cultural național

a) Obligația de a permite accesul la bunul cultural susceptibil de a fi clasat sau protejat ca bun al memoriei comunității

b) Dreptul deținătorului legal de a cere schimbarea încadrării juridice a protecției unui bun cultural, delimitarea în timp a acestui drept

c) Despre obligațiile deținătorilor de bunuri din patrimoniul cultural național de a le asigura condiții optime de păstrare precum și de securitate, de a permite accesul la aceste bunuri în vederea verificării respectivelor condiții

d) Despre obligația de a face lucrări asupra bunurilor clasate numai cu personal calificat și atestat

e) Dreptul deținătorilor de bunuri culturale clasate de a obține consultanță gratuită privind măsurile optime de protejare a acelor bunuri

f) Despre posibilitatea derogărilor de la normele aplicabile unor bunuri comune în uz curent, cu scopul menținerii autenticității bunurilor culturale clasate

Secțiunea a 6-a. Finanțarea și fiscalitatea protejării patrimoniului cultural național

a) Obligația finanțării cercetării, a intervențiilor de urgență și a expropriării bunurilor patrimoniului cultural național

b) Despre preeminența criteriilor de calitate în raport cu cele referitoare la prețul cel mai mic în cursul evaluărilor ofertelor depuse în cadrul licitațiilor privind atribuirea lucrărilor de protejare sau punere în valoare a patrimoniului cultural național

c) Tipuri de ajutor economic pentru proprietarii de drept privat ai bunurilor din patrimoniul cultural național

d) Despre stabilirea criteriilor și a proporțiilor în care statul poate susține fiscal sau financiar proprietarii de drept privat ai bunurilor aparținând patrimoniului cultural național

e) Despre donația și moștenirea bunurilor patrimoniului cultural național

f) Concesionarea

g) Despre un fond de investiții pentru protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național

h) Despre sursele de alimentare a fondului de investiții

i) Despre măsuri obligatorii de finanțare a formării continue și a specializării personalului care lucrează în domenii ale conservării și punerii în valoare a patrimoniului cultural național

CAPITOLUL III. Evidența patrimoniului cultural și inventarele naționale

Secțiunea 1. Evidența patrimoniului

a) Definierea generală a inventarului patrimoniului cultural

b) Definierea evidenței patrimoniului și indicarea responsabilităților legate de evidență

Secțiunea a 2-a. Procedurile instituirii regimului de protecție

a) Definierea clasării respectiv a acordării titlului de bun al memoriei comunității

b) Definierea declasării și a revocării titlului de bun al memoriei comunității

c) Despre etapele procesului de clasare sau declasare

d) Despre etapele procesului de acordare a statutului de bun al memoriei comunității

e) Despre etapele analizei și a formării deciziei de instituire a protecției

f) Criterii majore de evaluare la instituirea protecției legale

g) Identificarea categoriilor de relevanță administrativă a patrimoniului cultural național

Secțiunea a 3-a. Inventarierea patrimoniului cultural

a) Instituirea obligativității fișei de inventariere a bunurilor din patrimoniul cultural național și identificarea operatorilor acestor fișe

b) Identificarea prin atribuirea de coduri unice bunurilor patrimoniului cultural național

c) Despre inventare și despre natura conținutului registrelor patrimoniului cultural

d) Despre nivelul de acces al publicului larg și al specialiștilor la informațiile din fișele de inventariere

e) Despre interpretarea drepturilor de autor, de reproducere și de administrare a informațiilor legate de fișe, registre sau inventare

f) Despre digitizarea registrelor și utilizarea programelor software de tip „open-source” pentru facilitarea accesului la informație

Secțiunea a 4-a. Registrele persoanelor atestate în domeniile patrimoniului cultural național

a) Despre atestare: scop și categorii distincte de persoane fizice atestate

b) Criteriile și procedurile de atestare sau de retragere a atestatului

c) Despre registrele atestărilor

d) Administrarea atestării

e) Atestarea sau recunoașterea atestatelor cetățenilor străini

f) Despre experți judiciari în domeniile patrimoniului cultural

TITLUL II — AUTORITĂȚI, INSTITUȚII ȘI ORGANISME CU ATRIBUȚII ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL

Titlul urmărește identificarea autorităților, instituțiilor și a organismelor care au rol direct sau indirect în domeniul patrimoniului cultural, cu menționarea explicită a ariilor generale de responsabilitate și cu precizarea, acolo unde este nevoie, a relațiilor dintre acestea, în vederea determinării clare a raporturilor de subordonare sau de colaborare. Totodată, titlul servește completării punctuale a unor legi speciale care rămân în vigoare, dar care au nevoie de clarificări pe linia responsabilităților sau a obligațiilor instituționale.

Proiectul prevede atribuții specifice protecției patrimoniului cultural național, atât pentru autorități publice centrale, cât și pentru cele locale.

Pe lângă prevederile privind autoritatea publică centrală de specialitate — Ministerul Culturii — și cele deja consacrate în legislația actuală, legate de Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, mai sunt incluse referiri și la Ministerul Afacerilor Interne, cu structurile sale specializate în protejarea patrimoniului cultural din cadrul Poliției Române, la Ministerul Apărării Naționale, la Ministerul Mediului Apelor și Pădurilor și la Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale ca autorități centrale avizatoare ale planurilor de peisaj și a documentațiilor de urbanism și amenajare din care fac parte integrantă, respectiv la Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, pentru acesta din urmă statuându-se în special obligativitatea organizării de programe de formare inițială în domeniul patrimoniului cultural, la nivel preuniversitar, universitar și postuniversitar.

În ceea ce privește Ministerul Culturii și serviciile sale deconcentrate, actualele atribuții ale acestora, într-un număr și cu o complexitate crescute pentru toate tipurile de patrimoniu cultural, nu pot fi îndeplinite decât prin suplimentarea numărului de specialiști (în prezent, la nivelul direcțiilor județene, se înregistrează o medie de 3—4 specialiști). Sunt necesare optimizări legislative privind avizarea și relația comisiilor de specialitate cu emitentul avizelor, simplificarea și clarificarea unor prevederi.

Raportul Comisiei prezidențiale pentru patrimoniul construit, siturile istorice și naturale subliniază deficitul de personal în *poliția de patrimoniu*: 50 de ofițeri la nivelul întregii țări, din care 7 la nivel central, majoritatea județelor având doar un singur polițist. O altă structură, Agenția Națională pentru Arii Protejate, existentă în perioada 2008—2009, subordonată Ministerului Mediului, avea tot doar 50 de angajați și sarcini importante în domeniul protecției peisajelor. Între timp, în 2016, Agenția a fost reînființată.

Scopul principal al titlului rămâne descrierea unor entități fundamentale funcționării sistemului destinat protecției și punerii în valoare a patrimoniului cultural. Unele au caracter de generalitate și de uniformizare a practicilor. Aici se înscriu muzeele, ca instituții, sau comisiile de specialitate, ca organisme. Măsura propusă prin acest titlu este de a uniformiza practicile diverse din prezent prin stabilirea, prin lege, a modului de constituire, a atribuțiilor majore, prin limpezirea caracterului juridic al rezultatelor activității acestor comisii de specialitate cu rol consultativ.

Alte organisme au caracter de unicitate și necesită consemnarea existenței lor prin lege, astfel încât, orice viitoare hotărâre a Guvernului de înființare sau de modificare a regulilor de funcționare, să respecte unele principii stabilite prin Cod. Astfel, Institutul Național al Patrimoniului, instituție în subordinea Ministerului Culturii ce are atribuții exclusive în domeniul patrimoniului cultural (amintim gestionarea Programului național de restaurare a monumentelor istorice, administrarea bazelor de date și a registrelor naționale din domeniul patrimoniului cultural, atât material, cât și imaterial, editarea unor publicații de specialitate, printre care „Revista monumentelor istorice”, alte activități de cercetare, documentare și protejare a patrimoniului cultural) trebuie să aibă prevăzute prin lege respectivele atribuții. În ceea ce privește Programul Național de Restaurare a Monumentelor Istorice, o revizuire a modului în care acesta funcționează sau constituirea de fonduri locale/regionale de protejare a patrimoniului cultural se impune.

Institutului Național al Patrimoniului i se alătură alte entități care, deși au o sferă de activitate mai largă, sunt esențiale în administrarea domeniului patrimoniului cultural. Printre acestea se află și așezămintele culturale sau Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, instituții determinante pentru pregătirea în viitor a meșterilor în unele meserii tradiționale implicate în restaurarea patrimoniului sau pentru menținerea și transmiterea tradițiilor ce țin de patrimoniul imaterial, respectiv de consolidarea continuă a unor bune practici în domeniul protecției și punerii în valoare a patrimoniului cultural material. Institutului Național pentru Cercetare și Formare Culturală, instituție funcționând în subordinea Ministerului Culturii, îi revin atribuții esențiale în perfecționarea și formarea profesională continuă a personalului de specialitate din domeniul patrimoniului cultural, prin organizarea de programe specifice, precum și atribuții de realizare de studii și cercetări în această arie de activitate.

Față de prevederile Legii nr. 311/2003 a muzeelor și colecțiilor, republicată, ce face obiectul codificării, proiectul aduce o serie de modificări:

a) punerea în concordanță a clasificării muzeelor cu reglementările generale privind proprietatea publică și domeniul public al statului și al unităților administrativ-teritoriale;

b) limitarea procedurii de acreditare la muzeele și colecțiile publice nou-înființate;

c) obligativitatea funcționării ca organizații cu personalitate juridică a muzeelor și colecțiilor publice de drept privat;

d) interzicerea explicită a utilizării titlaturii de „muzeu” sau „colecție publică” în lipsa acreditării, precum și a titlaturilor neconforme cu nivelul de clasificare;

e) introducerea funcției de specialitate, obligatorie, de „conservator general” al colecțiilor muzeale, normele metodologice privind funcționarea muzeelor și colecțiilor publice urmând să detalieze standardele minimale în domeniu și măsurile structurale și organizatorice obligatorii pentru toate

instituțiile muzeale de drept public, ca și pentru organizațiile similare de drept privat.

Un alt aspect vizat de măsurile acestui titlu este de a identifica elementele de specificitate pentru atribuțiile din domeniul patrimoniului cultural ce cad în sarcina unor instituții dar care, fie nu sunt bine precizate în legislația lor specifică, fie nu au fost identificate până în prezent ca atare. Este cazul arhivelor, domeniu pentru care se impune precizarea unor aspecte ce țin de proceduri, de nivelul de acces la informație, atunci când aceasta se referă la chestiuni eminamente culturale.

În contextul prezentat, Arhivele Naționale ale României, denumite în continuare ANR, reprezintă în fapt o instituție de interes național, un depozitar al memoriei instituționale a Statului român. Atât pe plan local, cât și național, eficacitatea și deschiderea unei asemenea structuri generează o susținere identitară importantă, menită să asigure într-un cadru normal dezvoltarea diversității culturale. Rolul acestei instituții cu adevărată vocație culturală este acela de a garanta conservarea informației pentru viitor. Vocația culturală este dată de deținerea celui mai important patrimoniu istoric al României. În orice stat cu tradiție democratică, arhivele reprezintă cheia accesului la informație, iar instituția gestionară creează standarde și suportă inovația în domeniul informației și al conservării ei. ANR au, de asemenea, funcția de a oferi celorlalți gestionari de arhivă un cadru metodologic și practic de a păstra și utiliza informația arhivistică, dar și să vegheze la buna conservare a acesteia.

În condițiile transformărilor petrecute în societatea românească în ultimii 20 de ani, precum și a cadrului normativ actual depășit, capacitatea funcțională a ANR de a-și îndeplini atribuțiile privind administrarea, supravegherea și protecția specială a Fondului arhivistic național, s-a diminuat considerabil. Mai mult, ANR înregistrează fenomene grave, precum:

- a) incapacitatea de salvare a Fondului arhivistic național;
- b) distrugerea de documente în propriile depozite, din cauza condițiilor improprie de păstrare;
- c) pierderi de documente din Fondul arhivistic național în favoarea altor agenți, publici și privați (Academia Română, biblioteci, firmele private de arhivare);
- d) incapacitatea de a controla și gestiona documentele electronice;
- e) tendința unor instituții publice de a-și transfera responsabilități către ANR sau de externalizare a obligațiilor legale privind propriile arhive etc.

În acest context s-a impus necesitatea modificării cadrului normativ existent, care să permită o mai bună gestionare a domeniului arhivistic, conturarea clară a patrimoniului protejat și delimitarea responsabilităților între sectorul public și cel privat. Astfel, este absolut necesară adoptarea unor prevederi legale care să permită:

- a) instituirea și definirea conceptului de patrimoniu arhivistic național ca parte componentă a patrimoniului cultural național;
- b) o definiție a conceptelor de arhivă publică și privată, precum și a celor de arhive de interes public;
- c) înființarea unui Consiliu Național al Arhivelor, organism interministerial cu rol consultativ în elaborarea politicilor și strategiilor în domeniul arhivistic;
- d) redimensionarea funcțiilor și atribuțiilor ANR în concordanță cu noile responsabilități ale instituției.

În același timp există și cazuri precum cele care ar viza Autoritatea Navală Română alături de Poliția de Frontieră, singurele instrumente administrative operative ce ar putea servi

completării legislației în domeniul arheologiei pentru a putea acoperi și problematica cercetărilor subacvatice și a evitării braconajului arheologic de acest tip. Pentru acest caz particular, măsurile prezente în propunerea Codului patrimoniului cultural s-ar rezuma la cel mult un articol sau două, după cum va reieși din dezbaterile concrete prevăzute de lege ulterior aprobării tezelor, astfel încât să se rezolve problema identificării ambarcațiunilor sau a scufundătorilor ce ar putea participa la acțiunile de recuperare a patrimoniului arheologic subacvatic. Prin aceste măsuri România ar putea să-și respecte angajamentele asumate prin acceptarea Convenției asupra protecției patrimoniului cultural subacvatic adoptată la Paris la 2 noiembrie 2001, în acord cu prevederile Legii nr. 99/2007.

Rolul social important al organizațiilor nonguvernamentale care au ca scop protejarea patrimoniului ar urma să fie recunoscut pentru prima oară de actul normativ principal în domeniu. Se încurajează colaborarea între autoritățile publice și societatea civilă și, totodată, implicarea activă a cetățenilor în ocrotirea și punerea în valoare a patrimoniului național.

Structura propusă pentru titlul II „Autorități, instituții și organisme cu atribuții în domeniul protejării și valorificării patrimoniului cultural” este următoarea:

CAPITOLUL I. Autorități și instituții administrative

Secțiunea 1. Administrația publică centrală

Secțiunea a 2-a. Administrația publică locală

CAPITOLUL II. Instituții specializate

Secțiunea 1. Reguli generale de organizare

Secțiunea a 2-a. Arhive

Secțiunea a 3-a. Biblioteci

Secțiunea a 4-a. Muze

Secțiunea a 5-a. Așezăminte culturale

Secțiunea a 6-a. Institutul Național al Patrimoniului

Secțiunea a 7-a. Institutul Național pentru Cercetare și

Formare Culturală

Secțiunea a 8-a. Academia Română și instituțiile sale subordonate

Secțiunea a 9-a. Relația cu cultele

CAPITOLUL III. Organisme de specialitate

Secțiunea 1. Comisiile naționale

Secțiunea a 2-a. Comisiile zonale

Secțiunea a 3-a. Comisiile de atestare

CAPITOLUL IV. Organizații nonguvernamentale

TITLUL III — REGLEMENTĂRI SPECIFICE PATRIMONIULUI CULTURAL IMOBIL

Titlul urmează a acoperi două categorii mari ale patrimoniului cultural, respectiv cel protejat în prezent prin Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și prin Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 378/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare, care tratează chestiunile proprii arheologiei. Având în vedere caracterul distinct al problematicii acestui tip de patrimoniu ce poate fi încadrat în categoria patrimoniului imobil, titlul cuprinde două capitole distincte asociate acestor teme de reglementare.

În mod comun ambelor categorii, măsurile vizează introducerea în corpul legii a criteriilor majore pe baza cărora, cu detalierea ce s-ar impune prin normele specifice, s-ar putea institui un nivel legal de protecție. Un alt fapt specific ambelor

categorii ale patrimoniului cultural imobil este că acestea se intersectează, fiecare în parte, cu problematica dezvoltată distinct în două alte titluri ale Codului, respectiv în titlul ce tratează problema majoră a peisajului și în titlul dedicat patrimoniului mobil.

Pentru capitolul rezervat imobilelor și grupurilor de imobile există câteva elemente de reformă. Primul se reflectă chiar în modul în care este intitulat capitolul, spre deosebire de abordarea tradițională care se referea la „monumente”. Referirea la „imobile sau grupuri de imobile”, și nu la „monumente” sau „patrimoniu construit”, are două rațiuni ce sunt luate în calcul în formularea măsurilor propuse prin Cod.

Prima este că trebuie recunoscut faptul că este necesară ridicarea baremului de evaluare în funcție de care se clasează monumentele istorice în toate cele trei ipostaze ale acestui concept de protecție consacrat de legislația internațională: monument, ansamblu sau sit. Această opțiune este distinctă și simultană cu acordarea dreptului autorităților locale de a menține o protecție locală pentru acele imobile sau grupuri de imobile ce nu ar mai întruni condițiile acestui barem național. În același timp, se deschide posibilitatea administrativă de a promova noi măsuri de protecție, prin propriile politici locale, inclusiv pentru acel fond construit ce altfel ar fi exclus de la clasare, atunci când comunitățile locale ar considera potrivit să o facă.

Măsura obține astfel cel puțin trei beneficii:

a) lista monumentelor istorice capătă un mai mare grad de autoritate și ținută;

b) se face un pas către responsabilizarea autorităților locale sub aspecte de descentralizare rezultate din capacitatea de a proteja valorile locale după propriile interese locale;

c) se lărgiște baza de selecție a patrimoniului cultural național simultan cu clarificarea aspectelor legate de apartenența la acest patrimoniu și a zonelor construite protejate sau, altfel spus, a imobilelor sau a grupurilor de imobile care nu au o relevanță suficient de mare pe plan național, dar care constituie un punct de interes local suficient de important încât să genereze măsuri de protecție la acel nivel.

A doua rațiune este necesitatea de a trata distinct ariile culturale, ținând cont atât de originea juridică a protecției, cât și de caracterul sau de nevoile de protejare pe care acestea le au. Cu origine juridică mai curând în legislația de urbanism și amenajarea teritoriului, statutul acestor zone protejate a fost și este încă unul ambiguu. Se impune transferarea acestei categorii de patrimoniu în sfera de concepție a noțiunii mai largi de mediu și de peisaj cultural. Referirea la „imobile și grupuri de imobile” are ca rațiune distingerea mai clară față de zonele construite care necesită protejare, acestea din urmă neputând fi înțelese ca „grupuri”, ci numai ca „areale” (un teritoriu mai mult sau mai puțin vast, cuprinzând imobile legate de un țesut rural sau urban).

Prin urmare, unul dintre aspectele esențiale propuse prin acest capitol este revizuirea definiției noțiunii de monument istoric prin explicitarea naturii „ansamblului” sau a „sitului”, noțiuni distorsionate față de înțelesul lor internațional prin felul în care este astăzi alcătuită lista monumentelor istorice. Consecința directă este o altă măsură, anume transferul în responsabilitatea locală a acelor ansambluri sau situri din lista monumentelor istorice care au fost cuprinse în listă după anul 2004 (prima listă alcătuită după tipicul impus de legea monumentelor din 2001) prin convertirea unor perimetre protejate anterior ca „rezervații

de arhitectură”, adică sub un concept pe care astăzi l-am descris prin sintagma „zonă construită protejată”. Protecția de drept a acestor zone urmează a se face sub titulatura de „peisaj cultural”.

În consecință, se vor proteja ca ansambluri sau situri doar acele grupuri de imobile care au o unitate funcțională sau administrativă clară. Pentru exemplificare, un cartier dezvoltat organic pe o lungă perioadă de timp nu poate fi decât o zonă protejată, în timp ce o parte mai mică de oraș dezvoltată pe un plan prestabilit, cu construcții-tip care au fost realizate unitar și într-un interval de timp limitat, poate fi definită ca ansamblu. Un ansamblu poate fi o mânăstire care se alcătuește din mai multe clădiri distincte: biserică, trapeză, chilii sau un liceu istoric ce ar putea cuprinde în același imobil corpul destinat studiului, precum și locuința directorului, corpul administrativ sau sala de sport. Efectul unei astfel de clarificări va fi limitarea încărcării birocratice a administrației publice care generează frustrări prin întârzierile și neclaritățile procedurale în raport cu cetățenii.

Se clarifică mecanismele prin care se impun anumite servituți și se explică ce înseamnă distrugere, desființare sau intervenție pe monument. Fără aceste clarificări nu pot fi făcute distincții între desființări legitime ale unor corpuri sau elemente parazitare și nu se poate preciza limita de la care ar fi inacceptabilă intervenția pe monument, peste care intervenția devine distrugere. De asemenea, singura faptă prevăzută de Codul penal, și anume „distrugerea”, nu are cum să poată fi delimitată în mod unitar în situația unor intervenții în justiție. În acest context, definirea noțiunii de distrugere ca fiind cel puțin orice intervenție ilegală (prin lipsa avizelor și a autorizației de construire) se impune, marcând foarte clar și obiectiv pragul de unde începe infracțiunea.

Alte propuneri vizează lămurirea unor aspecte legate de proprietate, în special în clarificarea și simplificarea procedurilor de exercitare a dreptului de preempțiune al statului. Se mai dorește precizarea clară a obligației de a consemna în toate actele de proprietate și de transfer al proprietății a servituților care grevează acele bunuri.

Cel mai important aspect care necesită clarificare prin noul Cod este cel legat de exproprierea pentru cauză publică, prin completarea și detalierea acelor prevederi care există în legea specială a exproprierii pentru cauză de utilitate publică, dar care sunt concepute în mod evident strict pentru necesitățile unor investiții publice în lucrări cu totul noi, și nu în cele necesare pentru construcții existente. Prin urmare, trecând prin precizarea explicită a faptului că exproprierea nu este o sancțiune, ci un instrument operativ de salvare a patrimoniului în situații care nu permit alte soluții, este necesară descrierea explicită a pașilor și a situațiilor în care s-ar impune o asemenea măsură administrativă, precum și a opțiunilor postexpropriere și postexecuție a lucrărilor de salvare a monumentelor istorice. Exproprierea pentru cauză de utilitate publică a patrimoniului cultural nu poate fi un scop în sine; fără precizarea posibilităților de utilizare a obiectivelor salvate de la distrugere (salvarea fiind scopul primar de implementare a procedurilor de expropriere) după executarea lucrărilor facilitate de actul exproprierii, se va menține blocajul juridic.

O schimbare importantă ar fi extinderea interesului de atestare a calificărilor legate de intervențiile asupra monumentelor istorice prin includerea meșterilor în acest sistem. În prezent nu se face acest lucru decât pentru persoanele cu studii superioare, iar consecința practică este că sistemul de atestare vizează cu preponderență fazele de cercetări

preliminare, studii diverse și proiectarea lucrărilor. Odată cu eliminarea acreditării firmelor în acest domeniu, a rezultat faptul că intervențiile propriu-zise nu au niciun factor de control preliminar al calității lucrărilor, cu atât mai mult cu cât lipsa recunoașterii importanței acestui aspect, atât moral, cât și financiar, a condus treptat la un exod al mâinii de lucru calificate către țările occidentale. Codul propune atestarea meșterilor introducând titulatura de „tehnician al patrimoniului” astfel încât, în special în procesele de atribuire a lucrărilor finanțate cu fonduri publice, caietele de sarcini să poată impune obligativitatea existenței pe perioada contractării acelor lucrări a personalului calificat pentru scopurile lucrărilor, cel puțin la nivelul șefilor de echipă, pe categorii specifice de lucrări. În acest sens, ca o consecință, sunt precizate situațiile specifice în care nu pot fi executate lucrări în lipsa unor astfel de persoane calificate.

În ceea ce privește procedurile de avizare, se urmărește uniformizarea practicilor și prin precizarea conținutului minim al studiilor și al proiectelor supuse acestor avizări. De aceea se simte nevoia identificării scopurilor și a obiectivelor pe care astfel de studii trebuie să le aibă astfel încât discutarea și avizarea acestor studii de fundamentare să poată fi încadrate într-un minim barem de calitate. De asemenea, pentru fazele de instituire a regimului de protecție se clarifică responsabilitățile legate de finanțarea și întocmirea studiilor de fundamentare, se precizează mai clar care este momentul în care se consideră că este declanșată procedura de clasare (ambele aspecte fiind neprecizate corespunzător în legislația curentă). De asemenea, pentru aceste procese de evaluare, se mai precizează care este durata de valabilitate a unui studiu de evaluare sau a unui aviz care n-ar fi pus în execuție dar ar trebui înnoit, în vederea simplificării procedurilor și debirocratizării. Din zona măsurilor specifice de protejare se distinge posibilitatea de a muta un imobil sau un grup de imobile protejate din contextul lor. Dacă de acest procedeu s-a abuzat în perioada demolărilor ceaușiste (cazul tragic al Mănăstirii Mihai Vodă ieșind în evidență pentru contextul în care „s-a salvat” astăzi doar biserica și turnul clopotniță în mijlocul unor parcări reziduale din dosul unor blocuri), procedeu a revenit în mentalul contemporan ca o soluție ce poate fi aplicată oricum și oricând, în ciuda prevederilor internaționale asumate de România, care vorbesc de această soluție numai pentru cazuri excepționale. Se dovedește faptul că în România, spre deosebire de alte state, este nevoie de precizarea explicită a înțelesului acestui termen, astfel că propunerea Codului descrie modul în care se poate constata situația excepțională respectivă.

Pentru stimularea și susținerea proprietarilor privați în vederea protejării patrimoniului cultural național construit, sunt propuse o serie de măsuri fiscale și financiare, acestea fiind insuficient reglementate în prezent.

Pentru componenta de arheologie, cuprinsă în al doilea capitol al titlului III, există câteva aspecte sensibile ce trebuie lămurite prin propunerile noului Cod.

Legat de braconajul arheologic și de chestiunea detectoarelor de metale, măsurile propuse prin Cod în capitolul de arheologie vizează delimitarea mai clară a situațiilor, a procedurilor și a limitelor în care pot fi folosite detectoarele de metal. Pentru acest scop este necesară și delimitarea mai exactă a perimetrelor cu valori arheologice care, de multe ori, sunt vag definite și permit astfel invocarea necunoașterii situației contravenționale sau infracționale la care „detectoriștii” s-ar expune în lipsa autorizărilor necesare. De aceea, se impune fundamentarea autorizării folosirii și nu numai a deținerii

echipamentelor tehnice, așa cum este prevăzut în prezent, cu precizarea mult mai clară a condițiilor de utilizare printr-un act administrativ de autorizare a folosirii unui astfel de echipament tehnic. Acest act ar trebui emis pe baza menționării spațiilor precise, a unor perioade de timp bine delimitate pentru o astfel de utilizare, pe baza acordului scris al proprietarului terenului/terenurilor vizate, respectiv în temeiul anunțării prealabile a autorităților competente administrativ pentru respectivul loc. Prevederea acestor condiții într-un act administrativ ar putea conduce la constatarea mai eficientă a infracțiunilor și ar exista o bază legală mai precisă pentru a aplica sancțiunile cuvenite și potrivite actelor de braconaj și de distrugere a contextelor arheologice fizice din teren — pozițiile și stratigrafia cu care se relaționează bunurile mobile descoperite prin respectivele acțiuni de braconaj arheologic.

O altă carență a legislației actuale derivă și din faptul că în prezent nu este nicăieri definită corespunzător activitatea pe care propunerea de Cod o identifică prin sintagma de „braconaj arheologic”. Prin urmare, descrierea cât mai clară a acestei fapte infracționale este absolut necesară, pornind mai ales de la faptul afirmat constituțional, anume că resursele subsolului sunt o proprietate publică. Propunerea Codului identifică explicit bunurile arheologice încă nedescoperite ca fiind parte integrantă din resursele subsolului, în detalierea art. 136 alin. (3) din Constituția României, republicată.

Un alt element de completare a prevederilor actuale este redefinirea bunurilor arheologice ca un ansamblu care nu poate fi distinct împărțit în contextul fizic al terenului și bunurile mobile extrase din solul imobilelor respective, fie că acestea ar fi terenuri intravilane sau unele extravilane. Definirea mai exactă a acestui binom — bun mobil sau construit în contextul său de teren — este fundamentală și pentru clarificarea dreptului la recompensă pentru descoperirile întâmplătoare. În prezent, în temeiul unor interpretări ale legilor patrimoniului mobil, dar și a legislației privind arheologia, se practică achiziționarea unor astfel de bunuri de către instituții publice (confundându-se situația cu despăgubirea ce poate fi acordată pentru predarea unor tezaure sau a unor bunuri unice descoperite întâmplător — această categorie fiind acceptată *a priori* în lipsa definirii foarte precise a noțiunii de întâmplător). Or, în realitate, multe descoperiri sunt doar declarate a fi întâmplătoare și ele rezultă în urma unor acțiuni evidente de braconaj care distrug iremediabil contextul ce ar putea să conducă la concluzii istorice corespunzător fundamentate de specialiștii în arheologie. Prin urmare, această definire vine în linia generală a propunerilor din Cod care urmăresc o mai bună înțelegere a scopurilor protejării patrimoniului cultural, ca element fundamental de mărturie asupra unor perioade și a unor evenimente istorice. Din acest motiv se introduce un cadru mai clar în care se poate acorda recompensa cuvenită descoperirilor întâmplătoare, exclusiv în situația în care persoana face descoperirea în respectul total al prevederilor legale, neafectând straturile arheologice care ar putea să conducă la determinarea corectă a mărturiei istorice autentice prin studierea bunurilor mobile în contextul stratigrafiei și a distribuției lor în terenul de descoperire.

Ținând cont de exigențele actuale în ceea ce privește gestiunea bunurilor imobile de patrimoniu arheologic din România (monumente, situri, zone de interes arheologic) vor fi avute în vedere două direcții prioritare: a) definirea termenilor care desemnează diversele categorii de asemenea bunuri și sporirea gradului de congruență al acestora în raport cu protecția care decurge din clasarea în Lista monumentelor

istorice (LMI), respectiv înscrierea în Repertoriul arheologic național (RAN); b) gestiunea integrată a datelor geospațiale referitoare la siturile, monumentele și zonele arheologice din România, respectiv dezvoltarea unui suport cartografic digital pentru delimitarea (pe baza unor studii de specialitate) a acestor perimetre. Un element important în ceea ce privește salvagardarea bunurilor imobile de patrimoniu arheologic din România (monumente, situri, zone de interes arheologic) este acela că există, pe de o parte, monumentele și siturile cunoscute (foarte puține protejate în mod real prin clasarea în LMI/înscrierea în RAN) și cele care nu sunt pentru moment cunoscute, dar care pot necesita protejarea în perspectivă. Pornind de la aceste premise vor fi definite următoarele categorii: a) monumente arheologice și rezervațiile arheologice imediat adiacente (ca de exemplu în cazul monumentelor antice sau medievale ale căror vestigii se păstrează încă supranatural și au o distribuție spațială complexă — cetăți, biserici fortificate, mănăstiri etc.); b) situri arheologice — care conțin vestigii arheologice care se păstrează sub solul vegetal actual, acestea nefiind vizibile sau vizitabile sau care nu pot face obiectul unor restaurări, și c) zone de interes arheologic — în cadrul acestora încadrându-se ca subcategorii graduale perimetre al căror potențial arheologic nu este bine cunoscut prin cercetare dar cu privire la care există indicii temeinice ale prezenței acestuia, inclusiv peisaje culturale. În ceea ce privește Lista monumentelor istorice, aceasta va cuprinde primele două categorii, cu menținerea celor două încadrări date de importanța/semnificația de ordin cultural-istoric, anume național și local. Date fiind particularitățile monumentelor și siturilor arheologice, acestea vor fi clasate în LMI printr-o procedură administrativă adaptată specificului acestora, făcându-se distincția față de clădirile monument istoric. Regimul de protecție instituit prin clasarea în LMI se referă la restricționarea și condiționarea strictă a intervențiilor antropice contemporane asupra acestor bunuri imobile de patrimoniu arheologic. Documentația de specialitate necesară pentru procedura de clasare în Lista monumentelor istorice va fi elaborată de colective mixte formate din personal de specialitate înscris în Registrul arheologilor (categoria arheolog expert cu specializare relevantă pentru încadrarea cronologică a sitului — preistoric/antic/medieval) și personal atestat în domeniul arhitecturii, urbanismului și monumentelor istorice. În Repertoriul arheologic național se vor regăsi, de asemenea ca urmare a unei proceduri administrative distincte de înregistrare, toate cele 3 categorii sus-menționate, documentația de referință fiind elaborată de către personal de specialitate înscris în Registrul arheologilor (categoria arheolog expert, cu specializare relevantă pentru încadrarea cronologică a sitului — preistoric/antic/medieval). Regimul de protecție instituit prin înregistrarea în RAN se referă la limitarea intervențiilor antropice contemporane în cazul categoriei zonelor de interes arheologic. Deopotrivă în cazul LMI și RAN, înregistrările de conținut ale acestora vor fi completate cu suporturi cartografice digitale adecvate, care să permită reprezentarea geospațială a amplasării și amplitudinii variilor categorii de bunurilor imobile de patrimoniu arheologic din România, respectiv regimul de protecție al acestora și al categoriilor de intervenții permise.

Din gama de norme se desprinde și regulamentul privind săpăturile arheologice. Acesta există fără a fi prevăzut corespunzător în lege (în sensul că, deși este menționat, este un act a cărui manieră de instituire nu este descrisă deloc în ce privește responsabilitățile de elaborare, de avizare sau de

mecanism de aprobare) astfel că este nevoie a fi menționat explicit, cu tot cu manieră de adoptare, pentru a exista temeiul juridic de a fi dezvoltate respectivele norme. În acest sens, competențele comisiei de specialitate din acest segment al patrimoniului pot fi considerate a fi cele mai extinse, dar și mai vag definite în același timp. Activitatea Comisiei Naționale de Arheologie va fi, prin urmare, subiect al reformei care vizează o practică unitară a comisiilor de specialitate.

Altă măsură avută în vedere este limitarea tendinței elaboratorilor de specialitate de a produce un text juridic bazat pe categorii și formulări de uz mai curând academic (care pare un scop în sine) în ce privește definițiile și categoriile de cercetare arheologică exprimate în legislația actuală și orientarea către sintetizarea acestora în vedea utilizării lor cât mai operative în scop administrativ. În acest sens, trebuie făcută distincție între cercetarea fundamentală definită și în alte legi europene a fi „cercetare sistematică” (în înțelesul de cercetare ce are un caracter programat) de cercetarea ocazională, impusă de investițiile economice private sau publice, de construcții punctuale sau de lucrări de infrastructură ce se desfășoară în perimetre de interes arheologic sau de descoperiri arheologice întâmplătoare, inclusiv în cazul unor astfel de contexte economice.

În acest sens, se propune definirea clară a situațiilor care impun o sondare ori o lucrare de „cercetare preventivă” (alt termen consacrat și prezent în legislația străină, nu numai în cea națională), spre deosebire de cazurile unde ar fi suficientă prezența oficială a arheologilor care să execute o supraveghere a săpăturilor. În contextul acesta, trebuie corectată și absența unor obligații foarte clare pentru cei ce efectuează cercetările arheologice de a preda și publica niște rapoarte de cercetare în anumite condiții, acțiunea preventivă fiind în prezent mai curând orientată către birocrăția autorizării preliminare a săpăturilor. Spre deosebire de această manieră administrativă, propunerea Codului urmărește accentuarea controlului în timpul cercetării și postcercetare, prin producerea unei raportări adecvate de cercetare și de descărcare arheologică, prin impunerea obligativității acestora ca o condiție pentru recepția la terminarea lucrărilor pentru acele investiții care ar avea condiționată autorizarea lucrărilor de un aviz al Ministerului Culturii care ar impune cercetare preventivă sau supraveghere arheologică.

Trebuie clarificată maniera în care se atribuie sarcinile cercetărilor finanțate din fonduri publice, atât pentru cercetările sistematice, cât și pentru cele preventive. Se impune clarificarea modului în care se face darea în administrare și a destinatarilor instituționali (muzee județene, muzee locale versus Muzeul Național de Istorie a României) pentru bunurile arheologice ce rezultă din cercetări preventive sau din descoperiri arheologice întâmplătoare. Chestiunea este una delicată și necesită o aprofundare prin norme care să înlăture confuziile administrative ce ar putea apărea în gestionarea acestor bunuri aflate de drept în proprietatea publică a statului.

Tot de chestiunea clarificărilor din zona drepturilor de proprietate, este imperios necesar a se face precizarea explicită a drepturilor de proprietate asupra unor structuri rezultate din activitățile de cercetare arheologică pentru că, în prezent, o serie de finanțări pentru lucrări de restaurare din fonduri europene s-au împotmolit din cauza imposibilității de a discerne proprietarul ruinelor antice, în contextul situării acestora pe unele terenuri private.

Două aspecte importante mai trebuie aduse de noua formă a legii. Primul se leagă de clarificarea criteriilor în baza cărora se

evaluează patrimoniul arheologic mobil sau imobil, mai bine spus de introducerea unor criterii în acest sens. Al doilea vizează completarea unui vid legislativ, în condițiile în care există asumarea unor obligații internaționale în acest domeniu care impun reglementarea practicilor legate de arheologia subacvatică, mai ales pe fondul creșterii în ultima vreme a interesului pentru unele presupuse epave din apele noastre teritoriale ori ca urmare a intensificării acțiunilor de prospectare geologică sau a celor de reabilitare a plajelor prin folosirea nisipului extras din zone din largul mării ce ar putea distruge vestigii arheologice subacvatice necunoscute în prezent.

Titlul III privind reglementarea în domeniul patrimoniului imobil urmează a fi configurat în structura preconizată după cum urmează:

CAPITOLUL I. Imobile și grupuri de imobile

Secțiunea 1 — Prevederi generale și definiții specifice

a) Sensul protecției imobilelor și a grupurilor de imobile aparținând patrimoniului cultural național

b) Despre utilitatea publică și servituțile aplicabile imobilelor sau grupurilor de imobile aparținând patrimoniului cultural național

c) Definiția protecției imobilelor și a grupurilor de imobile prin acordarea statutului de monument istoric sau de bun al memoriei comunității

d) Despre garanția statului privind protejarea, interzicerea desființării și condițiile strămutării imobilelor sau a grupurilor de imobile aparținând patrimoniului cultural național

Secțiunea a 2-a. Regimul de proprietate asupra imobilelor sau grupurilor de imobile din patrimoniul cultural național

a) Despre natura proprietății și despre imprescriptibilitatea, inalienabilitatea și insesizabilitatea monumentelor istorice aflate în proprietate publică

b) Despre circuitul civil al imobilelor și grupurilor de imobile din patrimoniul cultural național aflate în proprietate privată și despre preempțiune și procedurile sale

c) Despre obligativitatea consemnării regimului de protecție legală în toate actele de transfer al drepturilor de administrare

d) Despre concesionarea imobilelor sau a grupurilor de imobile

e) Despre răspunderile proprietarilor și despre situațiile în care aceștia nu se cunosc

f) Despre exproprierea pentru cauză de utilitate publică a monumentelor istorice

Secțiunea a 3-a. Instituții, organisme și persoane abilitate în relație cu imobilele sau grupurile de imobile din patrimoniul cultural național

a) Despre Ministerul Culturii ca gestionar al relațiilor interne și internaționale pe tema monumentelor istorice

b) Despre atribuțiile operative ale Ministerului Culturii în protejarea imobilelor sau a grupurilor de imobile

c) Despre atribuțiile operative ale serviciilor deconcentrate ale Ministerului Culturii în protejarea imobilelor sau a grupurilor de imobile

d) Despre avizele Ministerului Culturii

e) Despre atribuțiile Institutului Național al Patrimoniului în protejarea imobilelor sau a grupurilor de imobile

f) Despre execuția lucrărilor de către personal atestat și strict în condițiile stipulate de avize

g) Despre Comisia Națională a Monumentelor Istorice, constituirea, dotarea și finanțarea, precum și despre regulamentul său

h) Despre specificul funcționării Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice

i) Despre conducerea și despre secretariatul Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice

j) Despre atribuțiile Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice

k) Despre comisiile zonale ale monumentelor istorice

l) Despre atribuțiile specifice ale autorităților publice locale în protejarea imobilelor sau a grupurilor de imobile din patrimoniul cultural național

m) Despre atribuțiile specifice ale consiliilor județene și ale Consiliului General al Municipiului București în protejarea imobilelor sau a grupurilor de imobile din patrimoniul cultural național

n) Despre atribuțiile primarilor în protejarea imobilelor sau a grupurilor de imobile din patrimoniul cultural național

Secțiunea a 4-a. Proceduri administrative specifice: inventarierea, instituirea protecției legale, evidența și avizarea

a) Definirea inventarierii și a protecției legale aplicabile imobilelor sau grupurilor de imobile

b) Despre criteriile și normele de evaluare

c) Despre încadrările valorice ale imobilelor sau ale grupurilor de imobile

d) Despre procedurile de instituire a protecției legale

e) Modul de comunicare a declanșării procedurii de instituire a protecției legale și statutul juridic interimar pe durata derulării acestei proceduri

f) Despre posibilitatea de a contesta procedurile de instituire a protecției legale

g) Informația publică privitoare la regimul protecției legale a imobilelor sau a grupurilor de imobile

h) Despre obligația de folosință a monumentului istoric și despre reglementarea servituților asupra monumentului istoric

i) Însemne distinctive ale patrimoniului cultural național imobil

j) Despre declasare, respectiv despre revocarea statutului de protecție cu titlu de bun al memoriei comunității

k) Despre echivalența procedurilor de instituire a protecțiilor legale cu cele de revocare a lor; despre reevaluare și despre erorile materiale

l) Clasarea de urgență

m) Registrul monumentelor istorice

n) Despre intervențiile asupra monumentelor istorice și despre condițiile avizării în vederea autorizării lucrărilor respective

o) Despre autorizarea intervențiilor asupra imobilelor sau grupurilor de imobile din patrimoniul cultural național

p) Despre evaluarea prin studii de specialitate a condițiilor specifice în care se pot face lucrări asupra imobilelor sau grupurilor de imobile din patrimoniul cultural național

q) Despre condițiile modificărilor ce se pot face în cursul lucrărilor de execuție în raport cu proiecte deja autorizate

r) Despre garanția privind calitatea lucrărilor asupra imobilelor sau a grupurilor de imobile din patrimoniul cultural național

Secțiunea a 5-a. Măsurile de protecție specifice

a) Despre protejare ca parte a strategiilor de dezvoltare durabilă, indiferent de forma de proprietate

b) Despre zona de protecție a monumentelor istorice și scopurile sale

c) Măsurile de protecție aflate în sarcina proprietarilor

d) Împărțirea monumentelor istorice în două grupe de importanță administrativă

e) Despre cercetările invazive și aducerea bunului la starea inițială

f) Obligația adaptării proiectului autorizat în situația descoperirilor în timpul lucrărilor de execuție a oricăror elemente ce ar avea o relevanță culturală semnificativă

g) Despre afișajul publicitar

Secțiunea a 6-a. Finanțarea și fiscalitatea protejării imobilelor sau grupurilor de imobile din patrimoniul cultural național

a) Despre finanțările publice privind protejarea imobilelor sau a grupurilor de imobile din patrimoniul cultural național

b) Tipuri de ajutor economic pentru proprietarii de drept privat ai bunurilor din patrimoniul cultural național

c) Despre donația și moștenirea bunurilor patrimoniului cultural național

d) Concesionarea

CAPITOLUL II. Arheologie

Secțiunea 1 – Prevederi generale și definiții specifice privind patrimoniul de interes arheologic

a) Sensul protecției patrimoniului cultural de interes arheologic

b) Despre cercetarea și recoltarea bunurilor arheologice subterane sau submerse

c) Despre rezervele pentru cercetare în viitor

Secțiunea a 2-a. Reglementări în legătură cu regimul de proprietate

a) Despre natura proprietății și despre servituțile proprietății publice asupra patrimoniului cultural de interes arheologic

b) Despre deținerea bunurilor arheologice mobile descoperite și despre compensațiile financiare legate de descoperirea acestora

c) Descrierea circuitului civil al terenurilor aflate în situri sau zone arheologice și a obligativităților de a consemna în actele de transfer al dreptului de administrare asupra terenurilor a plasamentului acestora în situri sau zone arheologice

d) Despre concesionarea terenurilor cu patrimoniu arheologic

e) Despre răspunderile proprietarilor și despre situațiile în care aceștia nu ar fi cunoscuți

f) Exproprierea pentru cauză de utilitate publică a terenurilor ce se află în situri sau în zone arheologice

g) Prevederi speciale legate de cadastru

h) Despre completări în relație cu legea minelor, limitări ale excepțiilor decise prin hotărâri ale Guvernului și condiționarea acestora

Secțiunea a 3-a. Autoritățile, instituțiile, organismele și persoanele abilitate

a) Despre Ministerul Culturii ca gestionar al relațiilor interne și internaționale în raport cu problemele patrimoniului cultural de interes arheologic

b) Despre sarcinile serviciilor deconcentrate ale Ministerului Culturii

c) Despre execuția lucrărilor aferente cercetărilor arheologice de către personal atestat și în condiții stipulate de avize și autorizări

d) Comisia Națională de Arheologie

e) Despre controlul intern al ministerului privind activitățile administrative din domeniul arheologiei

f) Atribuțiile administrațiilor publice locale în domeniul arheologiei

g) Atribuțiile consiliilor județene și a Consiliului General al Municipiului București în domeniul arheologiei

h) Atribuții ale primarilor în vederea protejării și a punerii în valoare a patrimoniului arheologic

i) Colaborarea cu Ministerul Afacerilor Interne în cazuri ce afectează patrimoniul cultural național de interes arheologic

Secțiunea a 4-a. Proceduri administrative specifice: inventarierea, instituirea protecției legale, evidența și avizarea și autorizarea cercetărilor arheologice

a) Despre inventarierea, delimitarea și protecția legală a patrimoniului cultural de interes arheologic

b) Criteriile și procedurile protejării legale

c) Criteriile și încadrările valorice

d) Procedura de instituire a protecției legale

e) Comunicarea declanșării procedurilor de instituire a protecției legale și descrierea statutului juridic interimar pe durata derulării procedurilor respective

f) Despre cunoașterea publică a limitelor unde acționează regimul de protecție legală pentru situri sau zone arheologice și a consecințelor legale ce decurg din acest statut de protecție

g) Despre clasare

h) Despre clasarea de urgență

i) Registrul monumentelor istorice și Repertoriul Arheologic Național

j) Despre interdicția reconstituirilor, despre însemnele distinctive și obligativitatea explicațiilor de sit pentru public

k) Descărcarea de sarcină arheologică

Secțiunea a 5-a. Măsuri de protecție specifice

a) Despre protejare ca parte a strategiilor de dezvoltare durabilă, indiferent de forma de proprietate

b) Despre zona de protecție a descoperirilor arheologice întâmplătoare

c) Despre intervenții asupra siturilor și zonelor arheologice

d) Despre autorizarea intervențiilor asupra siturilor și zonelor arheologice

e) Despre prioritatea cercetărilor, avizărilor și autorizărilor legate de dezvoltarea sau reabilitarea infrastructurilor

f) Despre sistemul instituțional în care se poate desfășura cercetarea arheologică autorizată

g) Despre finalizarea cercetărilor arheologice

h) Despre proceduri și norme pentru recoltarea bunurilor arheologice mobile

i) Despre lucrările neautorizate în siturile sau zonele arheologice ca „distrugere”

j) Despre interdicțiile legate de detectoarele de metale

k) Cercetările invazive și obligativitatea aducerii terenului la starea inițială după finalizarea cercetărilor

l) Despre obligațiile de publicare a informațiilor rezultate în urma cercetărilor sistematice

m) Despre specificul arheologiei subacvatice

Secțiunea a 6-a. Finanțarea și fiscalitatea

a) Despre finanțarea protejării patrimoniului cultural național de interes arheologic

b) Despre finanțarea publică a protejării patrimoniului arheologic în programele de importanță națională inițiate de către autoritățile centrale

c) Despre despăgubiri acordate pentru nerealizarea veniturilor agricole ca urmare a cercetărilor arheologice

d) Despre obligația prevederii de sume în bugetele unităților administrativ-teritoriale pentru protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național de interes arheologic prin studii de delimitare, de reglementare și de informare a publicului despre respectivele zone

TITLUL IV — REGLEMENTĂRI SPECIFICE PEISAJULUI CULTURAL ȘI ARIILOR PROTEJATE

Titlul referitor la peisaj din Codul patrimoniului cultural are ca scop principal integrarea politicilor de patrimoniu în acelea mai largi ale dezvoltării durabile și ale protecției mediului. Peisajul trebuie recunoscut, la fel ca în țările europene occidentale, ca un instrument integrat cu dublă dimensiune: de protecție a patrimoniului și de dezvoltare echilibrată, asigurând astfel dreptul cetățenilor la un mediu de viață sănătos și marcat de valori estetice și identitate culturală.

Protecția peisajului are astfel ca obiective majore salvarea, păstrarea și integrarea valorilor identitare naționale, regionale sau locale, perceptibile ca elemente fundamentale ale dezvoltării durabile. Codul propune mecanisme de control al dinamicii peisajului și de integrare a valorilor naturale și culturale ce definesc peisajul în dezvoltarea comunităților, având ca țintă principală realizarea unui cadru de viață sănătos pentru societate în ansamblul ei. Deși acest concept a existat până acum în formă difuză în mai multe acte normative, este pentru prima dată când se definește o viziune unitară asupra acestei chestiuni pentru care România și-a asumat trasarea cadrului legal intern încă din anul 2001, prin faptul că a fost printre primele state care a ratificat Convenția europeană a peisajului de la Florența, prin Legea nr. 451/2002 pentru ratificarea Convenției europene a peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000.

Peisajul, în conformitate cu Convenția europeană a peisajului, desemnează o parte de teritoriu perceput ca atare de către populație, al cărui caracter este rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani, indiferent de încadrarea administrativă a acestuia sau de calitatea sa estetică sau scenică.

Peisajul cultural reprezintă o clasă a peisajului, așa cum a fost acesta definit în Convenția europeană a peisajului, reprezentând o formă sau o compoziție de forme de organizare spațială, formală și funcțională a modurilor de locuire, de producție și de exploatare a terenului și a resurselor, reflectând modul specific de raportare a comunităților la mediu. Structura peisajului cultural reflectă sistemele succesive de credințe, obiceiuri și norme privind organizarea socială, spațială, constructivă a comunităților, precum și mișcările în teritoriu ale acestora.

Peisajul cultural reprezintă un teritoriu stabilit pe baza cercetării prealabile care conține elemente de valoare din punctele de vedere natural și cultural, cercetări cuprinse în cadrul planurilor de peisaj teritoriale și locale. În cadrul acestor planuri sunt delimitate și definite ca peisaje culturale teritoriile ce cuprind în perimetrul lor:

Zone de protecție ale monumentelor istorice sunt un instrument deja consacrat în legislația internă. Acestea se definesc ca origine juridică pe parcursul titlului al III-lea referitor la un segment al patrimoniului imobil reprezentat din imobile, grupuri de imobile și obiective de arheologie clasate ca monumente istorice. Conform proiectului Codului, zonele de protecție a monumentelor se instituie simultan clasării respectivelor monumente, cu delimitarea exactă în teritoriu și cu identificarea obiectivelor principale necesar a fi atinse în limitele acestor perimetre delimitate în vederea asigurării protecției monumentului care le-a generat. Prin urmare, acest tip de peisaj este unul distinct prin două aspecte. Primul este cel al originii sale juridice, ce decurge din actul administrativ emis la nivel central de către ministrul culturii. Al doilea aspect este faptul că

valoarea sa nu este una în sine în mod obligatoriu, ci este una subordonată unui element antropic, iar reglementarea specifică va putea urmări obiective de protecție variabile, ce ar putea să fie de natură estetică, de conservare a unui anume caracter istoric, de asigurare a unei stabilități a terenului pe care e amplasat monumentul, alte categorii ce pot fi foarte specifice de la caz la caz și care sunt identificate de specialiști în acest sens.

Se are în vedere ca, după determinarea limitelor și a valorilor, respectiv a obiectivelor principale referitoare la protecția monumentului generator, reglementarea propriu-zisă a zonei să se facă printr-o reglementare locală de tip plan local de peisaj (PLP) ca secțiune integrată în planul urbanistic general (PUG) sau în planul urbanistic zonal (PUZ) ce reglementează zona respectivă.

Pasul important făcut de acest Cod este tocmai impunerea precizării explicite a elementelor ce trebuie să facă obiectul PLP, și, prin acesta, să fie integrate în PUG/PUZ, multe dintre actualele zone de protecție fiind definite generic și abstract prin limite teritoriale de 100, 200 sau 500 m, aceste limite generice fiind introduse în legislație încă din 1992 în ideea că, în timp, acestea vor fi delimitate mai exact prin studii aplicate fiecărui monument în parte. În lipsa precizării rațiunilor ce stau la baza definirii limitelor exacte, zonele de protecție au rămas până acum un instrument care în realitate a fost operativ în extrem de puține cazuri, mai ales ca urmare a faptului că obligația de a întocmi planuri urbanistice zonale pentru fiecare dintre respectivele zone nu a fost niciodată pusă în practică în mod sistematic.

Siturile și zonele arheologice urmează a fi reinterpretate în conformitate cu definițiile cuprinse în titlul III al proiectului Codului. În situațiile în care, conform respectivului titlu, siturile arheologice nu se includ în Lista monumentelor istorice prin clasarea lor, acestea, împreună cu toate zonele arheologice identificate ca atare și consemnate în Repertoriul arheologic național, se protejează de drept prin mecanismele de peisaj cultural descrise mai sus sau la inițiativa și în urma solicitării Ministerului Culturii pentru alte zone ori situri ce vor fi descoperite în viitor. Toate siturile și zonele arheologice notificate unităților administrativ-teritoriale competente sunt de drept peisaje culturale, iar respectivele unități administrativ-teritoriale dezvoltă și aprobă planurile locale de peisaj care să reglementeze respectivele bunuri ale patrimoniului cultural național.

Locuri ale memoriei — care se referă la o serie de perimetre care pot cuprinde: cimitire ale eroilor din diverse conflagrații, locuri ale unor bătălii istorice — de exemplu: Oarba de Mureș, cu traseul de asalt al trupelor române de la Mureș ce a urmat traversarea râului și atacul în coasta unor dealuri, Șelimbăr cu memorialul lui Mihai Viteazu, Mărăști cu mausoleul și punctul de comandă al lui Averescu în centrul peisajului; locuri ale unor adunări sau evenimente istorice — de exemplu: Gorunul din Țebea, Câmpia Libertății, Piața și Balconul Operei din Timișoara etc.

Zone construite protejate, așa cum au fost acestea consacrate până în prezent, ca perimetre urbane sau rurale relativ întinse cu fond construit care nu este neapărat omogen, dar este definitoriu pentru un loc, o regiune sau chiar de relevanță națională. De regulă, aceste zone cuprind mai multe zeci sau sute de imobile ce depind de un țesut format din străzi, piețe sau grădini sau parcuri publice a căror percepție este condiționată de interdependența tuturor acestor elemente.

Zonele protejate de interes național, așa cum sunt ele definite în Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de

amenajare a teritoriului național — secțiunea a III-a — zone protejate, cu modificările ulterioare, și înscrise ca parte integrantă a patrimoniului cultural național, rămân în continuare protejate, cu denumirile și limitele definite prin lege. Orice modificare a reglementărilor de protecție specifică acestora se aprobă, conform procedurilor descrise în acest titlu, prin hotărâre a Guvernului.

Ariile naturale protejate, așa cum sunt ele definite și reglementate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 49/2011, cu modificările și completările ulterioare, și care corespund categoriei V IUCN — peisaje și cuprind în perimetrul lor valori culturale antropice și ariile naturale protejate cu titluri de valoare naturală și culturală, așa cum sunt ele menționate în proiectul de hotărâre a Guvernului privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Arii Naturale Protejate.

Ariile de manifestare a unor tradiții, obiceiuri sau a altor forme ale patrimoniului imaterial și peisaje ce au fost structurate de-a lungul timpului prin practici spațiale specifice, așa cum au fost ele descrise în titlul VI — Patrimoniu imaterial, și care fac parte integrantă din sistemul de tradiții ca o componentă a identității locale

Alte peisaje ce cuprind arii care constituie expresii ale valorilor istorice, culturale, naturale, morfologice și estetice ale teritoriului și care nu sunt astăzi acoperite din punct de vedere juridic. În acest sens peisajele culturale cuprind imobile construite sau neconstruite a căror valoare estetică este remarcabilă; terenuri agricole care stau mărturie a practicilor tradiționale; grupuri de imobile, urbane sau rurale cu caracteristici omogene, a căror valoare istorică, urbanistică, tipologică, socială sau tradițională justifică protecția, inclusiv centrele locuite urbane sau rurale; parcuri, grădini, domenii agricole incluzând conace și ariile de exploatare care nu sunt clasate ca monumente istorice, dar a căror valoare justifică protecția; priveliști valoroase și punctele de belvedere, inclusiv promenade urbane, faleze, trasee panoramice; zone care sunt caracterizate de prezența unei serii de elemente culturale specifice ce conferă identitate locală (hotare, troițe, drumuri istorice, infrastructuri și sisteme de exploatare tradiționale sau cu valoare istorică); etc.

Integrarea în sfera mai largă a peisajelor culturale a tuturor acestor categorii descrise mai sus urmărește două obiective esențiale.

Primul obiectiv este racordarea cadrului legal național la legislația internațională referitoare la protecția patrimoniului cultural și la planificarea spațială, cu respectarea orientărilor date de Organizația Națiunilor Unite (prin UNESCO) privind protecția integrată a patrimoniului cultural și a mediului.

Al doilea obiectiv esențial este cel de a simplifica toate aspectele legislative care acoperă acest domeniu prin centralizarea procedurilor ce pot acoperi simultan toate categoriile respective, generând un instrument integrat și comun sub forma planurilor de peisaj elaborate ca secțiuni specifice în cadrul planurilor de urbanism și amenajarea teritoriului. Această simplificare, ce capătă aspect de coordonare interministerială, se are deja în vedere prin completările în curs de realizare în relație cu legislația specifică de mediu.

În ce privește instituirea protecției legale care generează mecanismele de reglementare descrise mai sus, bunurile culturale care se înscriu în conceptul de peisaj cultural dezvoltat

în Codul patrimoniului cultural sunt în mod fundamental determinate de către administrațiile publice locale, urmând modelul consacrat până în prezent în activitatea de planificare urbană. Prin urmare, actul de protecție este propus a fi hotărârea consiliului local ori județean, după caz.

Nivelul superior, care urmează unei inițiative centrale (a Ministerului Culturii ca urmare a clasării unor monumente istorice ori prin hotărâre a Guvernului), se propune a fi atribuirea statutului de peisaj cultural de interes național sau instituirea acestei protecții pentru elementele majore de peisaj ce au un caracter cultural.

Astfel, Codul patrimoniului cultural are în vedere, prin adoptarea acestor instrumente de identificare, evaluare, delimitare și protejare a peisajelor culturale, crearea unui sistem integrat de protecție, operativ pentru toate domeniile ce au impact asupra protejării și punere în valoare a patrimoniului cultural și natural, în vederea eliminării paralelismelor, contradicțiilor și necorelărilor în exercitarea funcțiilor administrative ale instituțiilor publice.

În consecință, autoritățile, instituțiile și organismele care au în sarcină delimitarea, definirea și protecția peisajelor culturale și ale subdiviziunilor acestora, precum și stabilirea tipurilor de protecție și a mecanismelor specifice acestora sunt, după caz, unitățile administrativ-teritoriale sau ministerele cu atribuții directe în acest sens, respectiv Ministerul Culturii, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Ministerul Mediului Apelor și Pădurilor, precum și alte autorități ale administrației publice centrale, după caz.

Finanțarea planurilor de peisaj ce stau la baza delimitării și protecției peisajelor și a peisajelor culturale revine, după caz, autorităților publice locale sau centrale. Planurile teritoriale, ce includ arii care pot depăși limitele unităților administrativ-teritoriale, vor fi inițiate și finanțate de către ministerul responsabil cu dezvoltarea și planificarea teritorială. Planurile locale ce reglementează peisajele culturale pot fi inițiate și finanțate de autoritățile locale, de grupuri de acțiune locală sau de grupuri de inițiativă locală. Conceperea acestor planuri se poate face la inițiativa administrațiilor publice locale, a administrației centrale sau a serviciilor publice deconcentrate ale acesteia ori la inițiativa grupurilor de acțiune locală, respectiv a organizațiilor neguvernamentale cu activitate și preocupări privind protecția peisajelor culturale sau naturale, prevăzute ca atare în statutele de organizare proprii.

Instrumentele specifice ale protecției peisajului propuse sunt concepute ca părți integrante ale procesului de planificare spațială. În vederea identificării, evaluării, delimitării, protejării specifice și regenerării peisajelor culturale și a zonelor protejate, vor fi adoptate ca instrumente specifice planurile de peisaj:

a) planul teritorial de peisaj — *PTP* — reprezintă un instrument directiv ce stabilește reguli de dezvoltare și de protecție integrate, identificând prioritar valorile culturale și naturale și nevoile specifice de protejare a acestora și se constituie ca o secțiune obligatorie a planurilor de amenajare a teritoriului;

b) planul local de peisaj — *PLP* — este instrumentul de reglementare detaliată a intervențiilor în spațiu și teritoriu și se constituie ca o secțiune obligatorie a planurilor de urbanism.

Planul teritorial de peisaj și planul local de peisaj reprezintă instrumente integrative de planificare spațială ce coordonează, armonizează și exprimă la nivelul intervențiilor în teritoriu politicile de dezvoltare, de protecție a mediului și de protecție a patrimoniului cultural. Prin planurile de peisaj sunt identificate,

evaluate și delimitate diferitele peisaje, fiind clar desemnate peisajele culturale sau mixte, pentru fiecare în parte realizându-se planuri de management specific și regulamente de intervenție care să asigure dezvoltarea echilibrată, cu respectul valorilor naturale și culturale. Aceste măsuri (planuri de management și regulamente aferente) vor face parte integrantă din planurile de amenajare a teritoriului și urbanism, ca instrumente specifice de planificare spațială, asigurându-se astfel o viziune integrată intersectorială. Planurile de peisaj sunt descrise prin limite topografice precise și reglementate specific din punct de vedere al protecției peisajului cultural.

Pentru o coordonare coerentă a planurilor de peisaj și a transunerii lor în teritoriu acestea vor fi dezvoltate și urmărite prin mecanismele specifice de către ministerul responsabil cu dezvoltarea și planificarea teritoriului. Fiind concepute ca instrumente de planificare, management și protecție, se are în vedere ca planurile de peisaj să fie elaborate în concordanță cu planurile de amenajare a teritoriului și cu planurile de urbanism, precum și cu planurile de management al ariilor naturale. Se prevede ca planurile teritoriale de peisaj și planurile locale de peisaj să fie însoțite, ca parte integrantă a lor, de planurile de management a ariilor și valorilor naturale, de regulamentele de construcție specifice zonelor protejate și a celor de protecție a monumentelor istorice (PUZ zone protejate), precum și de regulamentele, ghidurile și planurile de gestionare durabilă a peisajului. Înainte de aprobarea lor prin actul corespunzător nivelului de importanță națională sau locală, acestea vor fi avizate în ședință comună a instituțiilor statului responsabile cu planificarea teritorială și urbană, dezvoltarea, cultura, mediul, agricultura, apele și pădurile pentru a asigura o asumare comună a acestor măsuri de protecție și dezvoltare a peisajelor. În acest sens, planurile de peisaj vor trebui să fie incluse ca elemente și instrumente comune în legislațiile specifice din domeniile sus-menționate, în conformitate cu cerințele europene în domeniu. Integrarea se va face prin promovarea normelor de aplicare proprii domeniilor și practicilor administrative interne ale respectivelor instituții centrale ale statului responsabile cu gestionarea domeniilor enumerate.

Mecanismul aprobării unor astfel de planuri se propune a fi dezbateră și avizarea în ședință comună de către autoritățile publice centrale ale statului responsabile cu planificarea teritorială și urbană, dezvoltarea, cultura, mediul, agricultura, respectiv cu apele și pădurile, atunci când componenta de peisaj este protejată ca urmare a unei inițiative a administrației publice centrale ori când, ulterior instituirii protecției legale la nivel local, se constată că respectiva componentă de peisaj are o importanță națională. Pentru componentele identificate a avea o valoare locală, mecanismul de aprobare rămâne cel consacrat în legislația specifică amenajării teritoriului și a urbanismului, anume hotărârea consiliului local sau a celui județean, după caz.

Măsurile de protecție a peisajului cultural prevăzute în planurile de peisaj și planurile de management și de gestionare durabilă, regulamentele de planificare spațială, de urbanism și de construcție, ghidurile de intervenție și alte anexe specifice ale planurilor vor fi aplicate în conformitate cu prevederile prezentului Cod, cu legislația în vigoare din domeniul urbanismului și amenajării teritoriului, precum și din legislația de mediu.

Cea mai semnificativă măsură de reformă propusă în acest context este o expresie clară a modului de aplicare a principiului IV care stă la baza elaborării actualului Cod, principiu conform căruia protejarea patrimoniului cultural național este în

responsabilitatea fiecărui cetățean, dar nu trebuie să devină povară pentru niciunul dintre ei.

În acest sens, în momentul instituirii protecției, indiferent de mecanismul prin care se instituie aceasta, trebuie stabilite servituțile și liniile generale ale regulamentelor ce urmează a detalia modul de aplicare în teren a acestora pentru fiecare imobil în parte. Odată cu servituțile vor fi prevăzute și mecanismele de compensare specifice, care să fie proporționale cu obligațiile ce revin proprietarilor de imobile ce fac parte din patrimoniul cultural național.

Compensarea servituților în zone construite protejate prevăzută de viitorul Cod reprezintă adaptarea unui concept mai vechi, despre care se spune că a fost utilizat inițial în Japonia și care se aplică cu succes în mari orașe (în general în Australia), precum Perth, dar și în alte părți din Asia, definit ca „transfer al drepturilor de construire”. Conceptul respectiv derivă din ideea de echitate a aplicării unei reguli unitare a densității urbane, ceea ce în legislația românească se poate identifica prin „coeficientul de utilizare al terenului”. Astfel, în condițiile unui maxim al densității, cineva care nu are puterea financiară de a construi în acele limite, poate vinde acest drept vecinului. Prin urmare, chiar dacă acesta construiește mai mult, compensând cu inacțiunea vecinului său, media urbană se menține.

În condițiile menținerii unei medii rezonabile, procedeul este utilizat pentru a despăgubi în acest fel pe cel care nu poate construi nu din lipsa resurselor financiare sau ca urmare a exproprierii, ci ca urmare a unei restricții impuse din rațiuni de protejare a unui caracter al zonei. Această restricție necompensată este unul dintre factorii cei mai distructivi pentru zonele protejate din România, ducând cel mai adesea la distrugerii prin variații ale unor tipuri de evenimente tehnice provocate: incendii, prăbușiri, de regulă prezentate drept „accidente”. Prețurile foarte mari ale terenurilor din zonele centrale, de regulă cuprinse în nucleele istorice ale localităților, atrag nevoia de a demola și a construi mult mai dens în vederea generării unui profit oarecare al unei investiții imobiliare.

Adaptarea conceptului descris anterior pentru spațiul românesc propune crearea unui mecanism simplu, de posibilitate a vinderii unor suprafețe ce nu pot fi realizate, în limitele coeficienților ce s-ar fi putut realiza în cea mai apropiată vecinătate care nu e grevată de restricții speciale de construire. În condițiile existenței unei zone speciale de transfer într-o parte determinată a localității, respectivele suprafețe ar putea fi realizate în compensație de către un investitor care ar cumpăra respectivele drepturi altfel restricționate.

Servitutea respectivă, precum și celelalte servituți ce decurg din statutul de zonă protejată și din reglementările de peisaj și urbanism specifice ar urma să fie înscrise în cartea funciară a imobilului. În acest mod, nimeni nu s-ar mai putea plânge de povara impusă de interesul public, pe de o parte, pe de altă parte ar fi diminuate presiunile speculei imobiliare odată ce un potențial cumpărător al unei astfel de proprietăți ce ar avea potențialul deja fructificat și notat în cartea funciară ar cunoaște din start limitările terenului. Ca o consecință, ar exista astfel certitudinea că actul cumpărării vizează acea construcție și nu doar mirajul terenului de sub clădire, așa cum se întâmplă de regulă în prezent. Acest mecanism este unul echitabil, nu creează presiune imobiliară speculativă și, mai ales, permite reglarea valorilor de piață fără costuri bugetare de niciun fel.

Titlul IV privind peisajul cultural și ariile protejate ar urma să aibă următoarea structurare:

CAPITOLUL I. Proceduri administrative

Secțiunea 1 — Definierea peisajelor culturale și a tipurilor acestora

- a) Definiții generale
- b) Definiții specifice, subdiviziuni ale conceptului de peisaj cultural
- c) Despre limitele teritoriilor
- d) Despre zonele protejate ca peisaj cultural

Secțiunea a 2-a. Mecanismele de instituire a protecției legale

- a) Hotărârea Guvernului, pentru peisajele culturale de importanță națională
- b) Clasare urmată de cuprindere în hotărârea consiliului local pentru zonele de protecție ale monumentelor istorice
- c) Hotărârea consiliului județean, hotărârea consiliului local pentru toate zonele care se protejează ca peisaje culturale de importanță locală

Secțiunea a 3-a. Instituții, organisme, persoane

- a) Instituții centrale și rolul acestora
- b) Secțiunea de urbanism și zone protejate a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice ca titular al fundamentării științifice
- c) Alte organisme din ministere pentru ședințele comune de avizare
- d) Autoritățile locale și rolul acestora
- e) Grupurile de acțiune locală și grupurile de inițiativă locală și rolul acestora
- f) Alte grupuri și persoane implicate în protecția peisajelor culturale

Secțiunea a 4-a. Finanțare și fiscalitate

- a) Obligațiile autorităților centrale
- b) Obligațiile autorităților locale
- c) Alte entități implicate în finanțare

CAPITOLUL II. Proceduri științifice și tehnice

Secțiunea 1 — Identificarea și inventarierea peisajelor și a diferitelor zone protejate

- a) Despre instrumentele de marcare și de comunicare către public: cartări, hărți, inventare
- b) Criterii specifice de evaluare
- c) Despre norme, metodologii de inventariere și evaluare

Secțiunea a 2-a. Instrumentele de protecție a peisajelor și a componentelor acestora

- a) Despre planurile de peisaj
- b) Planul teritorial de peisaj
- c) Planul local de peisaj
- d) Despre conținutul minimal și despre anexele obligatorii ale planurilor de peisaj
- e) Despre avizarea planurilor de peisaj

Secțiunea a 3-a. Administrarea reglementărilor specifice planurilor de peisaj și raportarea la legislația de urbanism și amenajarea teritoriului, precum și la legislația de mediu

- a) Despre implementarea prevederilor privind protecția peisajelor culturale la nivel local
- b) Despre implementarea prevederilor privind protecția peisajelor culturale la nivel central
- c) Despre avize
- d) Despre autorizații
- e) Despre monitorizare și control

TITLUL V — REGLEMENTĂRI SPECIFICE PATRIMONIULUI CULTURAL MOBIL

Titlul dedicat patrimoniului cultural mobil va cuprinde 3 capitole ce includ 8 secțiuni. Capitolele se referă la concentrarea reglementărilor în jurul temelor legate de următoarele necesități specifice:

- a) procedurile administrative;
- b) procedurile tehnice și științifice;
- c) circulația bunurilor culturale mobile, atât pe teritoriul României, cât și în afara acestuia.

Capitolul I identifică obiectul reglementării — patrimoniul cultural mobil și activitățile specifice de protejarea a acestuia, detaliind categoriile de bunuri mobile ce fac parte din patrimoniul cultural și precizând elementele de interes care pot conduce la protecția acelor bunuri.

Față de prevederile actuale în domeniu, se urmărește eficientizarea regimului de protecție pentru bunurile culturale mobile, care să fie aplicabil și funcțional și în absența derulării procedurii de clasare în vigoare, date fiind dificultatea și complexitatea acesteia, care au făcut practic imposibilă parcurgerea ei pentru majoritatea covârșitoare a bunurilor culturale mobile.

Soluția propusă este instituirea unui regim de protecție implicit, prin efectul legii, pentru anumite categorii de bunuri: bunurile culturale mobile aflate în proprietatea statului ori a unităților administrativ-teritoriale, respectiv în evidența și administrarea muzeelor și colecțiilor de drept public, a arhivelor și fondurilor bibliotecilor publice de drept public, precum și în administrarea altor instituții de drept public, bunurile culturale mobile provenind din patrimoniul și inventarele cultelor și asociațiilor religioase, bunurile culturale mobile aflate, după caz, în administrarea sau în proprietatea companiilor naționale, regiilor autonome, societăților naționale sau a altor societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, bunurile culturale mobile provenind din siturile arheologice, paleontologice sau geologice, fie ele rezultate în urma unor cercetări ori a unor descoperiri întâmplătoare.

O altă măsură ce se încadrează între procedurile administrative este cea de completare a definițiilor specifice pentru rezolvarea a două mari probleme de identificare a patrimoniului cultural mobil. Prima ține de clarificarea noțiunii de „fals” în condițiile în care falsificarea este pedepsită fără a fi definită exact, în sensul potrivit nevoilor patrimoniului cultural, cu atât mai mult cu cât limba română folosește termeni foarte variați, aparent pentru a descrie aceleași caracteristici pentru un obiect: „copie”, „reproducere”, „facsimil”, „replică”. În condițiile în care un fals dificil de depistat trebuie să fie în mod obligatoriu o copie bine executată a unui original, știut fiind că multe copii istorice ale unor obiecte antice sunt piese esențiale ale unor colecții muzeale, se impune a se face această clarificare a conceptului astfel încât să poată fi delimitate eventualele infrațiuni pe acest subiect. De aceea, printre definițiile specifice se adaugă în mod explicit distincția între original, copie, replică sau fals.

A doua problemă ține de stabilirea unor praguri mai exacte în maniera de evaluare primară a bunurilor culturale pentru a distinge în mod practic administrativ dacă unele bunuri culturale sunt sau nu susceptibile a fi parte a patrimoniului cultural național în situații în care este necesar a se discerne rapid dacă acele bunuri sunt sau nu folosite în mod fraudulos. Astfel, în exportul unor astfel de bunuri sau la recuperarea unor astfel de bunuri, ofițerii vamali sau de poliție ar trebui să distingă dacă un

bun întrunește condițiile pentru care ar fi avut sau nu nevoie de un certificat de export (de exemplu, codul italian specifică vechimea de 75 de ani pentru ca un automobil să poată fi considerat bun al patrimoniului tehnic, prin urmare, un autoturism mai vechi ar putea să îndreptățească serviciile vamale să verifice dacă acel autoturism a fost sau nu clasat). Prin urmare, având în vedere și introducerea conceptului de „vechime relativă”, Codul trebuie să consacre câteva categorii majore de bunuri ale patrimoniului cultural, atribuind fiecareia un prag de vechime care să impună întotdeauna nevoia evaluării aceluși bun pentru determinarea statutului său juridic de protecție.

Capitolul II enunță categoriile „Tezaur” și „Fond” ale patrimoniului cultural mobil clasat și reglementează procedura de clasare, declasare și de trecere într-o altă categorie a patrimoniului cultural mobil clasat.

Alte proceduri specifice reglementate în acest capitol sunt: evidența și inventarierea bunurilor culturale mobile, regimul reproducerilor realizate după bunuri mobile clasate, regimul măsurilor și operațiunilor de conservare și restaurare a bunurilor mobile clasate, modalitatea de acreditare a conservatorilor și restauratorilor, autorizarea laboratoarelor de conservare și restaurare.

De asemenea, sunt formulate prevederi speciale privind trecerea în proprietatea publică a statului a bunurilor din patrimoniul societăților comerciale cu capital de stat, în cazul privatizării acestora. Față de prevederile reglementării în vigoare, corespunzătoare anului 2000, se aduc completări adecvate actualelor realități economice și sociale, fiind prevăzute măsuri de protejare a bunurilor culturale mobile aflate în patrimoniul companiilor naționale, regiilor autonome, societăților naționale sau al altor societăți comerciale cu capital de stat, aflate în proces de reorganizare sau de încetare.

Preocuparea suplimentară propusă prin măsurile Codului are în vedere necunoașterea la acest moment a valorii patrimoniului tehnic aflat în uz (de exemplu, utilaje precum cele de la primele centrale electrice de la Sadu, Sibiu unde încă sunt utilizate piese originale de la sfârșitul sec. XIX de când s-au pus în funcțiune acestea, material rulant sau alte asemenea bunuri culturale mobile aparținând patrimoniului tehnic). Aceasta ar impune astfel de măsuri și pentru categoriile de bunuri identificate de Cod ca fiind potențiale bunuri ale patrimoniului cultural național, inclusiv pentru situațiile care nu implică privatizare sau restructurare ci operațiuni de casare ale utilajelor. Pentru exemplificarea efectelor unei lipse în acest sens, trebuie arătat că singurul avion de luptă românesc din Al Doilea Război Mondial care era expus la Muzeul Aviației era de fapt o replică pentru că niciun exemplar autentic nu a putut fi salvat. De asemenea, se poate constata că mijloace de transport produse de industria românească și care erau omniprezente în spațiul public din urmă cu numai 3 sau 4 decenii (precum autocamioanele SR Carpați sau troleibuzele TV) astăzi sunt dispărute cu desăvârșire.

Proiectul introduce măsuri de profesionalizare a activităților de evaluare sau de expertizare, după caz, în domeniul patrimoniului cultural mobil, respectiv de atestare a experților în urma promovării unui concurs național periodic care să certifice cunoștințe procedurale și legislative, în completarea celor din specialitatea sau, după caz, din domeniul în care se face

evaluarea sau expertizarea. Calitatea de expert judiciar va putea fi dobândită exclusiv la cererea persoanei fizice interesate și nu odată cu cea de expert atestat în domeniul patrimoniului cultural (cele două calități fiind în prezent asimilate în acest domeniu, spre deosebire de domeniile patrimoniului imobil), în concordanță cu prevederile legale în vigoare privind expertiza tehnică judiciară și extrajudiciară.

Totodată, pentru eficientizarea suplimentară a procedurii de clasare pentru reducerea costurilor aferente evaluărilor sau expertizărilor, specialiștii instituțiilor muzeale vor putea întocmi rapoartele privind bunurile deținute de respectivele instituții, în vederea clasării, declasării sau a trecerii într-o altă categorie a patrimoniului cultural mobil clasat.

Capitolul III — Circulația bunurilor culturale mobile va cuprinde, în primele două secțiuni, transpunerea Directivei 2014/60/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 privind restituirea bunurilor culturale care au părăsit ilegal teritoriul unui stat membru și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1.024/2012. Aceste prevederi succed prevederilor actuale prin care s-a transpus Directiva 1993/7/CEE și fac deja obiectului unui proiect de modificare a Legii nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată, aflat în procesul legislativ. Respectivele măsuri vor trebui să fie menținute în noul Cod, având în vedere că urmarea directă a inițiativei legislative de codificare va conduce la abrogarea respectivei legi a patrimoniului mobil.

Secțiunea a treia cuprinde măsuri de control al circulației bunurilor culturale în afara teritoriului României și măsuri de monitorizare a circuitului civil al bunurilor culturale aflate în proprietate privată, inclusiv regimul comercializării acestor bunuri. Scopul este stabilirea provenienței bunurilor și identificarea celor susceptibile de a face parte din categoriile clasate ale patrimoniului cultural, precum și modalitatea de autorizare a operatorilor economici ce comercializează bunuri culturale mobile și obligațiile acestora.

Același capitol reglementează, de asemenea, dreptul de preempțiune al statului în achiziționarea de bunuri culturale mobile.

Pentru limitarea pierderilor de patrimoniu recent, valorificarea bunurilor culturale mobile clasate scoase din funcțiune, aflate în proprietatea persoanelor juridice de drept public, va putea fi făcută doar prin transmitere cu titlu gratuit către instituții specializate.

O secțiune specială va cuprinde prevederi referitoare la statutul colecțiilor particulare și la drepturile și obligațiile colecționarilor particulari de bunuri culturale mobile. Sunt prevăzute facilități și asistență de specialitate gratuită pentru deținătorii privați, în scopul inventarierii, conservării și restaurării bunurilor culturale clasate aflate în proprietate privată.

Secțiunea a cincea vizează restituirea bunurilor culturale mobile deținute de instituțiile publice, detaliind condițiile formulării cererilor de revendicare și reglementând modalitatea de stabilire a cuantumului și a limitei maxime a despăgubirilor acordate pentru bunurile culturale mobile ce nu pot face obiectul restituirii în natură.

Instituirea posibilității acordării de despăgubiri pecuniare în locul restituirii în natură are ca obiectiv limitarea pierderilor de patrimoniu mobil din circuitul public, cultural și educativ, respectiv din patrimoniul instituțiilor muzeale, fenomen ce a afectat negativ și extrem de grav colecțiile publice în ultimele decenii.

Structura propusă pentru titlul V „Patrimoniu cultural mobil” este următoarea:

CAPITOLUL I. Proceduri administrative

Secțiunea 1. Definiții specifice

Secțiunea a 2-a. Instituții, organisme, specialiști

Secțiunea a 3-a. Finanțare și fiscalitate

CAPITOLUL II. Proceduri științifice și tehnice

Secțiunea 1. Proceduri specifice

Secțiunea a 2-a. Măsuri de protecție

CAPITOLUL III. Circulația bunurilor culturale mobile

Secțiunea 1. Circulația bunurilor culturale mobile pe teritoriul și în afara teritoriului României

Secțiunea a 2-a. Restituirea bunurilor culturale mobile care au părăsit ilegal teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene

Secțiunea a 3-a. Comercializarea bunurilor culturale mobile

Secțiunea a 4-a. Colecțiile și colecționarii particulari

Secțiunea a 5-a. Restituirea bunurilor culturale mobile deținute de instituții publice

TITLUL VI — REGLEMENTĂRI SPECIFICE PATRIMONIULUI IMATERIAL

Legislația în vigoare privind protejerea patrimoniului imaterial este una cu aplicație de reglementare restrânsă având în vedere că, deși în studiul patrimoniului imaterial s-au făcut pași instituționali timpurii (Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” este unul dintre primele de acest gen, rezultat al unor campanii de cercetare în domeniu din primii ani după Primul Război Mondial), apariția legii dedicate domeniului nu datează decât din anul 2008.

Ca multe alte legi de la noi care se pliază mai curând pe replicarea și pe preluarea unor tendințe internaționale, și aceasta este o lege care se apleacă foarte mult pe definirea academică a domeniului supus reglementării, dar omite aproape cu desăvârșire măsurile pragmatice și administrative ce trebuie să caracterizeze o lege. Acest aspect decurge și din faptul că legea este bazată în fapt pe traducerea articolelor Convenției Internaționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Imaterial, adoptată la Paris la 17 octombrie 2003, ratificată de România, or o convenție internațională este de regulă concepută pentru a indica linii directe și nu linii de reglementare propriu-zisă.

Lipsa unor evenimente conflictuale ori, dimpotrivă, a unor succese rezultate din implementare a acestei legi face greu de definit liniile eventuale de reformă. Nici nu au fost enunțate obiective majore sau nevoi care să impună o anumită formă a textului legislativ respectiv, motiv pentru care legea actuală este una practic lipsită de utilitate.

Prin urmare, conceptele existente și validate la nivel internațional se vor prelua în mare parte prin transferul lor în textul Codului patrimoniului cultural. Atenția va fi însă concentrată pe câteva aspecte ce sunt fundamentale pentru această clasă a patrimoniului, care are o particularitate distinctă în cadrul patrimoniului cultural național, fiind singura pentru care nu există problematica proprietății, nici măcar sub aspectul drepturilor de autor.

Primul aspect se leagă de accentuarea importanței conceptului de „marcă tradițională distinctivă” în condițiile dificultății determinării drepturilor ce ar decurge dintr-o astfel de marcă în lipsa unor relații stricte de proprietate. Scopul unei astfel de măsuri de accentuare a conceptului respectiv cuprinde atât o componentă socială (de coeziune a comunității generatoare a mărcii), cât și una economică ce poate ține de

susținerea serviciilor din turism, artele spectacolelor sau a meșteșugurilor tradiționale. Prin urmare, se impune determinarea unor criterii de delimitare, a unor clase și categorii de încadrare pentru recunoașterea unei astfel de mărci, a determinării unei comunități de patrimoniu (conform definiției din Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro la 27 octombrie 2005) care să poată fi titulara măsurilor de protecție a mărcii. Această comunitate este definită relativ vag în prezent, fiind legată de posibilitatea asocierii unor creatori populari pentru obținerea recunoașterii unei astfel de mărci.

În condițiile reformei în zona planificării spațiale a teritoriului, peisajul cultural poate să devină un beneficiar direct al existenței unei mărci tradiționale distinctive și chiar să determine delimitarea ori reglementarea sa. Extinderea noțiunii către o comunitate mai largă poate determina o astfel de legătură, cu un potențial impact în industria turismului. De asemenea, trebuie luat în calcul și aspectul coeziunii sociale ce rezultă din gruparea în jurul unui bun de patrimoniu imaterial recunoscut ca atare. Aceste mecanisme nu există în prezent, definiția prevăzută în lege fiind din această cauză goală de conținut.

Al doilea aspect ține tot de un concept existent și insuficient folosit prin textul legii în vigoare în prezent, anume titlul de „teaur uman viu”. Acesta este un titlu onorific lipsit de sarcini și fără niciun scop practic pentru comunitate în prezent. Scopul Codului este de a da o încărcătură practică acestui instrument esențial, în special pentru capacitatea de a transmite tehnici sau meșteșuguri care dispar, dar care sunt fundamentale pentru restaurarea unor bunuri ale patrimoniului cultural material. Prin urmare, această titulatură nu trebuie să rămână una doar onorifică, ci trebuie înzestrată cu drepturi și obligații. Având în vedere că teaurizarea unor practici tradiționale presupune experiență, este de presupus că persoanele recunoscute cu acest titlu ar trebui să aibă o vârstă minimă la atribuirea titlului. Astfel, se are în vedere ca titlul să fie asociat unei rente viagere care să asigure persoanelor purtătoare ale titlului de teaur uman viu capacitatea de a organiza acțiuni educative și practice, de transmitere către tineri a tradiției specifice pentru care li s-a recunoscut calitatea. Aceste obligații vor fi cuantificate — număr de copii instruiți anual, număr de sesiuni de instruire — și vor fi legate de alte instrumente insuficient utilizate în prezent, anume de așezămintele culturale existente în vecinătate. Propunerea este de a determina obligativitatea așezămintelor culturale de a prevedea bugete și acțiuni menite să sprijine purtătorii titlului de teaur uman viu să transmită cunoștințele tradiționale stăpânite.

O a treia chestiune importantă legată de patrimoniul imaterial neutilizată suficient este capacitatea de a susține acțiuni ce țin de politica externă și de susținere a unor campanii de branding de țară. Pe de o parte, elementele de patrimoniu imaterial cuprinse în lista patrimoniului universal UNESCO nu au un cadru suficient de promovare.

Pe de altă parte, din aceeași linie de brand de țară se desprinde o componentă a patrimoniului imaterial, din grupa jocurilor și sporturilor tradiționale, respectiv sportul recunoscut cu sintagma „sport național”. În realitate, ca urmare al dezinteresului instituțional, „sportul național” este aproape cu desăvârșire necunoscut. Oina a fost un element esențial în reforma învățământului produsă de Spiru Haret în urmă cu mult peste un secol, a fost un sport practicat obligatoriu în școli, cu un sistem de competiții interșcolare bine pus la punct, a fost practicat de multe personalități istorice și a intrat în literatură.

Tratarea specială a acestei componente de patrimoniu imaterial este prevăzută de proiectul de Cod, atât ca element de dezvoltare prin sport a tinerilor, dar, mai ales, ca instrument de coeziune ce poate fi utilizat în relație cu comunitățile românești din diaspora. Nu este lipsit de importanță în acest sens de subliniat că în Republica Moldova încă mai există o federație a acestui sport tradițional care ar putea genera un bun suport pentru acțiuni de strângere a relațiilor divizate de Prut. Este cunoscut faptul că în școlile din Noua Zeelandă, unde rugby-ul este considerat un sport ce definește foarte bine imaginea în lume a acestei țări, acesta este practicat obligatoriu în școli. Această linie este avută în vedere de Codul patrimoniului cultural, prin stabilirea unor obligații ale sistemului public de a prevedea acțiuni specifice pentru salvagardarea acestui element de identitate imaterială. Prin urmare, este necesar ca ministerele responsabile cu cultura, educația, tineretul și sportul, precum și unitățile administrativ-teritoriale să capete atribuții specifice în acest sens: studii și promovare culturală, programe școlare adecvate, asigurarea cadrului competițional și a bazei materiale.

Nu în ultimul rând se are în vedere întărirea capacității așezămintelor culturale de a dezvolta programe pentru tineri legate de meșteșuguri tradiționale ce au un rol determinant în susținerea cadrului de viață prin încurajarea turismului și a activităților de producție artisanale, a specializării pe domenii astăzi puțin acoperite, dar care pot conduce la susținerea unui curent ecologist în zona construcțiilor, precum tehnicile de construire în chirpici, de realizare a învelitorilor din stuf, de confecționare a șindrilei. O astfel de abordare poate fi ulterior preluată și susținută de Institutul Național al Patrimoniului care, prin programe dedicate patrimoniului vernacular, poate derula restaurări ciclice pentru astfel de obiective. O astfel de organizare ce ar decurge din cadrul legal aplicat meșteșugurilor tradiționale ar menține un circuit activ al forței de muncă cu astfel de specializări, ceea ce ar crea o stabilitate a pieței, oferind ca o consecință și posibilitatea cetățenilor obișnuiți sau a firmelor specializate de a putea găsi oricând persoane calificate pentru astfel de lucrări și în afara sistemului obiectivelor protejate, pentru activități economice curente.

Structura propusă pentru titlul VI „Patrimoniu imaterial” este următoarea:

CAPITOLUL I. Proceduri administrative

Secțiunea 1. Prevederi generale și definiții specifice

Secțiunea a 2-a. Instituții, organisme, persoane

- a) Despre rolul coordonator al Ministerului Culturii
- b) Despre Institutul Național al Patrimoniului, compartimentul conservarea tradițiilor imateriale
- c) Muzeele naționale cu specific în conservarea patrimoniului imaterial

d) Așezămintele culturale și instituțiile de cercetare

e) Despre Comisia Națională pentru Salvagardarea Patrimoniului Imaterial

f) Rolul unităților administrativ-teritoriale

g) Despre cercetătorii atestați

h) Despre instituirea regimului de protecție

Secțiunea a 3-a. Finanțare și fiscalitate

CAPITOLUL II. Proceduri științifice și tehnice

Secțiunea 1. Proceduri specifice

a) Despre cercetare și inventariere

b) Despre arhive neconvenționale, registrul patrimoniului imaterial

c) Obligațiile deținătorilor de arhivă

Secțiunea a 2-a. Măsuri de protecție

a) Despre protejarea simbolurilor naționale și locale împotriva practicilor comerciale ilicite

b) Despre drepturile comunităților de patrimoniu

c) Despre practici tradiționale în relație cu peisajele culturale și exprimarea acestora în regulamentele planurilor de peisaj locale

CAPITOLUL III. Elemente speciale

Secțiunea 1. Marca tradițională distinctivă

Secțiunea a 2-a. Tezaur uman viu

Secțiunea a 3-a. Oina, sport național

TITLUL VII — CONTROL, RĂSPUNDERI ȘI SANCTIUNI

Titlul referitor la control, răspunderi și sancțiuni este o parte a Codului ce nu poate fi în realitate descris cu precizie decât după elaborarea conținutului efectiv al proiectului de Cod, adică după aprobarea tezelor, în conformitate cu prevederile Legii nr. 24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Totuși, liniile generale pot fi stabilite în raport cu intențiile generale referitoare la structurarea preocupărilor de protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural național și, mai ales, în raport cu deficiențele constatate în aplicarea legislației actuale și cu cele rezultate din ineficiența acestui sistem. Concluzia trasă pe parcursul studierii stării patrimoniului prin prisma relatărilor de presă, a protestelor diverselor asociații civice urmate de procese împotriva autorităților, a pușinelor statistici existente arată că în prezent ponderea prea mare a raportărilor la Codul penal în urmărirea infracțiunilor comise asupra patrimoniului este ineficientă. Ținând cont că, în contextul scăderii cuantumurilor pedepselor și a imposibilității de a sublinia suficient gravitatea faptelor ce constituie infracțiuni la adresa patrimoniului, rezultatele obținute în instanțele de judecată sunt totdeauna modeste prin faptul că, cel mult, se obțin pedepse cu suspendare chiar și pentru fapte care după aprecierea specialiștilor din domeniile patrimoniului cultural sunt foarte grave, se impune o schimbare de strategie.

În acest sens, orientarea generală a proiectului de Cod vizează mai curând stimularea conformării voluntare la prevederile legii, descurajarea faptelor prin acțiuni de simplificare a procedurilor legate de gestionarea bunurilor din patrimoniul cultural național dublate însă de întărirea capacității de control și monitorizare și, în mod special, aducerea regimului de sancțiuni mai mult în zona contravențională și mai puțin în zona penală, exceptând faptele grave care presupun fraude semnificative sau distrugerii substanțiale și ireversibile.

În această idee se dorește creșterea cuantumurilor sancțiunilor contravenționale, iar în cazurile unde aceasta se impune, măsura complementară a confiscării bunului ce a făcut obiectul contravenției, pentru ca acestea să fie eficiente atât la aplicare, cât și ca factor de descurajare. Se impune precizarea mai clară în lege a infracțiunilor și limitarea acestora la fapte care pot fi asimilate distrugerii ori a fraudelor semnificative legate de traficul ilicit de bunuri din patrimoniul cultural național.

Se impune corectarea situației din legislația actuală unde multe definiții care vizează obligații sau interdicții nu își au un corespondent în prevederile specifice ale legilor respective cu referire la sancțiuni. Practic fiecare lege din domeniul patrimoniului are cel puțin câte o astfel de situație în care neîndeplinirea unor astfel de obligații sau în care încălcări ale unor restricții nu pot fi în realitate sancționate. Prin urmare, linia generală a proiectului de Cod urmărește ca în acest titlu să se

regăsească toate obligațiile sau restricțiile prevăzute, fără excepție, prin încadrarea acelor încălcări de lege în nivelul corespunzător de sancționare. Gruparea acestor fapte se face distinct, pe două capitole. Primul capitol este destinat identificării tuturor faptelor contravenționale într-un mod centralizat și care să echilibreze sancțiunile prevăzute pe clase de gravitate. Același model se va aplica și capitolului al doilea, prin care vor fi identificate, tot în manieră centralizată și pe clase de gravitate, infracțiunile de patrimoniu.

Orientarea către o politică preventivă se va reflecta într-o componentă distinctă din acest titlu care să regleze procedurile și relațiile de colaborare/subordonare în procesele de monitorizare a stării patrimoniului, atât din proprietate publică, dar și din proprietate privată. În acest sens se impune prevederea obligativității Ministerului Culturii, prin instituțiile sale deconcentrate, să stabilească planuri anuale detaliate privind monitorizarea stării patrimoniului cultural național din razele lor administrative. Se impune, de asemenea, identificarea precisă și personală a sarcinilor de serviciu pe această direcție pentru funcționarii publici cu aceste atribuții.

Vor fi făcute trimiteri la norme referitoare la avizarea și/sau autorizarea privind securitatea la incendiu în cazul anumitor categorii de construcții și amenajări, cuprinse în Hotărârea Guvernului nr. 571/2016 pentru aprobarea categoriilor de construcții și amenajări care se supun avizării și/sau autorizării privind securitatea la incendiu.

Va exista trimitere la norme care să prevadă îndeplinirea principalelor obligații care le revin autorităților publice, respectiv deținătorilor drepturilor de administrare a patrimoniului cultural, pe linia prevenirii și gestionării situațiilor de urgență, în cazul construcțiilor de patrimoniu cultural național (măsurile specifice de prevenire, pregătire a personalului și răspuns în situații de urgență).

Structura schematică propusă pentru titlul VII „Control, răspunderi și sancțiuni”

CAPITOLUL I. Contravenții

CAPITOLUL II. Infracțiuni

CAPITOLUL III. Proceduri de constatare și control și sancțiuni aferente

Secțiunea 1. Proceduri de monitorizare, control și constatare

a) Despre controlul Ministerului Culturii și al serviciilor deconcentrate

b) Despre obligativitatea programelor de monitorizare

c) Despre monitorizarea instituțiilor

d) Despre monitorizarea proprietarilor privați

e) Despre identificarea precisă a responsabilităților de control prin oameni și grafice

f) Despre constatare în echipe mixte formate din reprezentanți ai Ministerului Culturii și reprezentanți ai Poliției

g) Despre managementul situațiilor de urgență; identificarea responsabilităților și a răspunderilor

Secțiunea a 2-a. Proceduri de aplicare a sancțiunilor

a) Despre formatele referatelor de constatare și a proceselor verbale

b) Despre introducerea procedurilor de urgență în judecarea cazurilor ce presupune executare silită și aplicarea executării în regim prioritar

TITLUL VIII — DISPOZIȚII TRANZITORII ȘI FINALE

Conținutul titlului VIII „Dispoziții tranzitorii și finale” este intrinsec legat de forma finală a textului Codului patrimoniului

cultural. În orice situație se preconizează o intrare în vigoare anticipată cu suficient de mult timp înainte și o abrogare programată a prevederilor contradictorii, pentru a permite acomodarea cu noile concepte și interpretări și pregătirea profesională a personalului cu atribuții de implementare a prevederilor Codului patrimoniului cultural.

5. LEGISLAȚIA CARE ESTE SUPUSĂ CODIFICĂRII

În mod direct sunt vizate domeniile ce au legătură nemijlocită cu bunurile culturale atât din zona patrimoniului imobil, cât și din cele ale patrimoniului mobil și a celui imaterial. Prin urmare, prin codificare urmează a fi abrogate legile speciale existente, reglementările acestora urmând a fi cuprinse în Cod, într-o formulă reformată. Principalele acte normative în vigoare, ce vor face obiectul codificării integrale în acest fel, sunt:

a) Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 378/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

b) Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată;

c) Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

d) Legea nr. 311/2003 a muzeelor și colecțiilor publice, republicată;

e) Legea nr. 6/2008 privind regimul juridic al patrimoniului tehnic și industrial;

f) Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial.

În aplicarea principalelor reglementări enumerate mai sus, ce vor face la rândul lor obiectul codificării, al menținerii în vigoare sau al emiterii în mod etapizat a unor noi norme metodologice de aplicare subsecvente Codului patrimoniului cultural, sunt următoarele acte normative:

a) Norme de aplicare a Ordonanței Guvernului nr. 43/2000: Ordinul ministrului culturii nr. 2.072/2000 privind Instituirea Registrului Arheologilor, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.458/2004 privind Instituirea Regulamentului Repertoriului Arheologic Național, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.426/2005 privind aprobarea normelor metodologice de înscriere a unor situri arheologice prioritare în Lista zonelor de interes arheologic național, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.483/2006 privind aprobarea Listei cuprinzând zonele de interes arheologic prioritar, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.183/2007 pentru aprobarea Metodologiei pentru evaluarea financiară a prejudiciului adus patrimoniului cultural național imobil — monument istoric sau sit arheologic, Ordinul ministrului culturii și patrimoniului național nr. 2.494/2010 pentru aprobarea Metodologiei privind atestarea personalului de specialitate din domeniul cercetării arheologice și înscrierea sa în Registrul arheologilor;

b) Norme de aplicare a Legii nr. 182/2000: Ordinul ministrului culturii nr. 2.035/2000 pentru aprobarea Normelor metodologice privind evidența, gestiunea și inventarierea bunurilor culturale deținute de muzee, colecții publice, case memoriale, centre de cultură și alte unități de profil, cu modificările și completările ulterioare, Hotărârea Guvernului nr. 886/2008 pentru aprobarea Normelor de clasare a bunurilor culturale mobile, Hotărârea Guvernului nr. 1.546/2003 pentru aprobarea Normelor de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.009/2001 pentru

aprobarea Normelor de acreditare a experților, cu modificările și completările ulterioare, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.008/2001 pentru aprobarea Normelor de acreditare a conservatorilor și restauratorilor, cu modificările și completările ulterioare, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.044/2001 privind instituirea Registrului bunurilor culturale distruse, furate, dispărute sau exportate ilegal, Hotărârea Guvernului nr. 216/2004 pentru aprobarea Normelor privind autorizarea laboratoarelor și a atelierelor de conservare și restaurare, cu modificările și completările ulterioare, Hotărârea Guvernului nr. 518/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice privind exportul definitiv sau temporar al bunurilor culturale mobile, cu modificările și completările ulterioare, Regulament CEE nr. 3.911/1992 privind exportul bunurilor culturale, Hotărârea Guvernului nr. 1.420/2003 pentru aprobarea Normelor privind comerțul cu bunuri culturale mobile, cu modificările și completările ulterioare;

c) Norme de aplicare a Legii nr. 422/2001: Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.260/2008 privind aprobarea Normelor metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare, Ordinul ministrului culturii și patrimoniului național nr. 2.495/2010 pentru aprobarea Normelor metodologice privind atestarea specialiștilor, experților și verifcătorilor tehnici în domeniul protejării monumentelor istorice, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.237/2004 privind aprobarea Normelor metodologice de semnalizare a monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.684/2003 privind aprobarea Metodologiei de întocmire a Obligației privind folosința monumentului istoric și a conținutului acestuia;

d) Norme de aplicare a Legii nr. 311/2003: Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.297/2006 pentru aprobarea Criteriilor de acordare a avizului prealabil în vederea înființării muzeelor și colecțiilor publice, cu modificările și completările ulterioare, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.057/2007 pentru aprobarea Criteriilor și normelor de acreditare a muzeelor și a colecțiilor publice, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.185/2007 pentru aprobarea Normelor de clasificare a muzeelor și colecțiilor publice;

e) Norme de aplicare a Legii nr. 26/2008: Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.436/2008 privind elaborarea Programului național de salvagardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.491/2009 pentru aprobarea Regulamentului de acordare a titlului de tezaur uman viu, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.236/2008 privind organizarea, funcționarea și atribuțiile Comisiei naționale pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial.

Prevederile preluate din aceste legi vor cumula unele măsuri de reglementare luate la nivel de hotărâri ale Guvernului pentru care s-ar impune consacrarea lor prin lege, în cadrul noului Cod, simultan cu abrogarea respectivelor vechi reglementări. Referirile explicite sunt la hotărârile Guvernului care determină unele măsuri de finanțare sau de gestionare a monumentelor și siturilor istorice:

a) Hotărârea Guvernului nr. 493/2004 pentru aprobarea Metodologiei privind monitorizarea monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial și a Metodologiei privind elaborarea și conținutul-cadru al planurilor de protecție și gestiune a monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial;

b) Hotărârea Guvernului nr. 1.430/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind situațiile în care Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice, proporția contribuției, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna;

c) Hotărârea Guvernului nr. 610/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat.

Unele legi ce, de asemenea, au un impact direct în prezervarea patrimoniului cultural vor trebui completate prin detalieri prevăzute în propunerile noului Cod astfel încât unele definiții, mecanisme administrative sau practici profesionale să fie mai clare atât în raport cu nevoile cetățenilor, cât și cu cele ale bunurilor culturale afectate de acele legi. Respectivul act normativ sunt:

a) Legea nr. 334/2002 privind bibliotecile, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

b) Legea nr. 16/1996 — Legea Arhivelor Naționale, republicată;

c) Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 118/2006 privind înființarea, organizarea și desfășurarea activității așezămintelor culturale, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 143/2007, cu modificările și completările ulterioare;

d) Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, republicată.

Pe lângă aceste legi cu referire preponderentă la chestiuni legate de patrimoniul cultural, o serie de acte normative din alte segmente ale administrației publice urmează a fi, de asemenea, completate cu articole având rol de detalieri și clarificare în beneficiul protejării și punerii în valoare a patrimoniului cultural. Legile la care Codul patrimoniului cultural va face trimitere odată cu introducerea articolelor specifice și complementare sunt:

a) Legea nr. 50/1991 privind autorizarea lucrărilor de construcții, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

b) Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare;

c) Legea nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, republicată;

d) Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 265/2006, cu modificările și completările ulterioare, se modifică.

Având în vedere că, de asemenea, legile vizând autorizarea lucrărilor de construire, precum și cele ale urbanismului și amenajării teritoriului sunt în proces de codificare, corespondența dintre aceste două coduri va fi făcută prin articole care să specifice că regulile generale stabilite în cadrul fiecărui domeniu de reglementare se completează reciproc cu acele reglementări specifice fiecăruia dintre cele două domenii ce sunt complementare, în mod inevitabil.

6. EFECTELE PRECONIZATE ASUPRA MEDIULUI DE AFACERI, A MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR, RESPECTIV IMPACTUL SOCIAL AL MĂSURILOR PROPUSE

Efectele Codului patrimoniului cultural asupra mediului de afaceri, a mediului înconjurător și impactul social pe care măsurile propuse le vor avea reies încă din principiile care au stat la baza acestuia. Astfel, principiul conform căruia protejarea

patrimoniului cultural național este în responsabilitatea fiecărui cetățean, dar nu trebuie să devină o povară pentru niciunul dintre ei, generează o serie de măsuri menite să ducă la încurajarea, prin instrumente fiscale și financiare, a protejării patrimoniului cultural, stimulând astfel interesul de a deține bunuri culturale protejate care pot deveni mai degrabă un factor de teaurizare economică pentru proprietari decât o povară din acest punct de vedere, așa cum se întâmplă acum. În acest sens se prevede sprijinirea proprietarilor privați ce întreprind lucrări de conservare și restaurare a bunurilor din patrimoniul cultural național prin asigurarea unor deduceri fiscale sau a unor altfel de stimulente, precum și introducerea de reduceri sau scutiri de impozite ale câștigurilor obținute de proprietarii privați ce pun la dispoziția publicului bunurile patrimoniului cultural național deținute.

Pe de altă parte, aceste sisteme de finanțare nu trebuie să devină o povară nici pentru bugetul de stat, în acest sens fiind prevăzute partajarea finanțării de stat ori a celei europene cu cea privată prin constituirea de fonduri auxiliare prin intermediul Loteriei Naționale. De asemenea, trebuie luată în calcul posibilitatea de finanțare de către fundații private, asigurând și cadrul juridic adecvat pentru ca activitățile de mecenat să se poată desfășura. Prin aceasta se urmărește crearea de condiții pentru ca autoritățile administrației publice locale să aibă capacitatea legală și posibilitatea financiară de a contribui la protejarea tuturor bunurilor de patrimoniu cultural aflate pe teritoriul lor administrativ. Statistici occidentale indică faptul că pentru un euro investit din fonduri publice există o rată mare de multiplicare a investițiilor private adiacente, cu beneficiile evidente ale unei astfel de circulații a fondurilor în economie.

Este prevăzută și introducerea unui sistem obligatoriu de asigurări cu acumulare de fonduri în domeniul patrimoniului cultural construit care să permită finanțarea unor intervenții majore la intervale de timp mari pentru a preîntâmpina atingerea stadiilor avansate de degradare sau în cazul unor accidente sau dezastre ce pot duce la distrugerea patrimoniului.

Un alt principiu ce va avea impact asupra mediului de afaceri este cel ce face referire la necesitatea înaltei calificări și specializări pentru profesioniștii ce intervin asupra bunurilor de patrimoniu. În acest sens sunt prevăzute cursuri de calificare profesională la toate nivelurile pentru meserii folosite în intervențiile de protejare a patrimoniului, încurajarea meșteșugarilor locali în vederea perpetuării unor meșteșuguri și tehnici tradiționale locale, să asigure manoperă calificată pentru

intervențiile de restaurare și care să stimuleze implicit piața muncii.

Acest principiu răspunde în subsidiar unei realități evidente pe piața serviciilor din România unde o serie de lucrări curente ce presupun existența unor meșteri înalt calificați este precară. Ne putem referi astfel la ebeniști, sticlari-argintari, sobari, pietrari, tinichigii sau la alte specializări ce pot avea un impact mai larg pe piața serviciilor de acest tip, având în vedere că actualii deținători de bunuri ce nu fac parte din patrimoniul cultural național, dar care necesită astfel de intervenții calificate sunt adesea nevoiți să apeleze la servicii de acest tip în străinătate. În acest sens pot fi menționate și o serie de șantieri unde lucrările sunt realizate cu ajutorul meșterilor francezi. Astfel, calificarea înaltă în cadrul unor servicii curente dedicate reabilitării sau restaurării bunurilor imobile sau mobile va crea o nouă piață necesară, dar dispărută treptat din România.

Din punctul de vedere al efectelor pe care Codul patrimoniului cultural le va produce asupra mediului înconjurător, al mediului social și al mediului de afaceri, acesta este unul extrem de important, reieșind și din prevederile capitolelor ce fac referire la peisaj și la peisajul cultural.

Prin titlul dedicat peisajului, Codul patrimoniului cultural, în calitate sa de lege cu caracter fundamental în domeniul protecției patrimoniului cultural, se circumscrie priorităților și obiectivelor stabilite de Guvernul României prin Strategia națională și Planul de acțiune pentru conservarea biodiversității 2014—2020, reprezentând prima intervenție normativă amplă din procesul de implementare a acestei strategii ce stabilește importanța peisajului ca bază a dezvoltării sectorului turistic și recreațional. Peisajul, ca instrument de planificare și protecție, asigură un echilibru între politicile și programele de protecție a mediului natural, al patrimoniului natural și construit cu politicile de dezvoltare economică și socială și cu programele de regenerare și reconstrucție teritorială.

Instrumentele specifice ale protecției peisajului sunt concepute, în cuprinsul Codului patrimoniului cultural, ca parte integrantă din procesul de planificare spațială, definit în limitele Strategiei de dezvoltare teritorială a României ca un cumul de metode, programe, proiecte și acțiuni prin care se realizează dezvoltarea direcționată, ghidată de strategii explicite, a spațiului fizic pentru a echilibra componentele economice, sociale, culturale și istorice, de peisaj și mediu natural ale unui teritoriu.

EDITOR: GUVERNUL ROMÂNIEI

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
 IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
 și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
 (alocat numai persoanelor juridice bugetare)
 Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro
 Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
 bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.70, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72
 Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

